

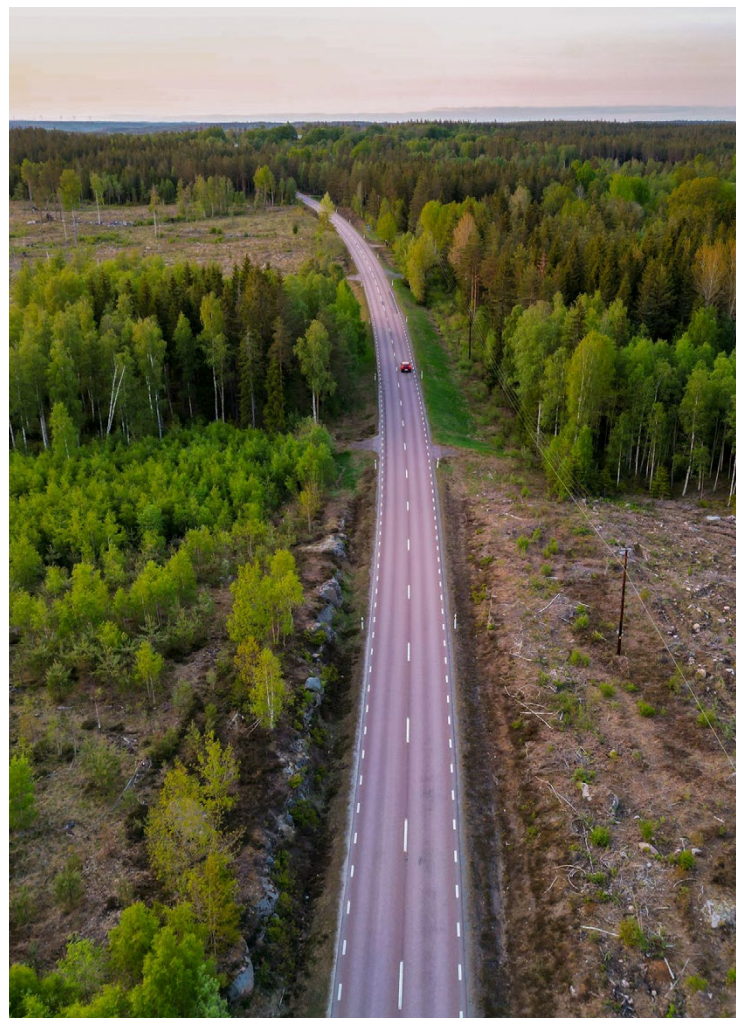
Svenska folkets attityder till klimat- och biodiversitets- politiken

Miljöengagemang, målkonflikter eller
möjliga synergier

Erik Elwing, Sverker C. Jagers,
Daniel Lindvall

FORSKNINGSRAPPORT

RAPPORT 7225 | JUNI 2026

Svenska folkets attityder till klimat- och biodiversitetspolitiken

Miljöengagemang, målkonflikter eller möjliga synergier

Författare: Erik Elwing, Sverker C. Jagers och Daniel Lindvall

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, SE-106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-7225-4

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2026

Grafisk produktion: Arkitektkopia AB, Bromma 2026

Omslag: Fotografi av Daniel Diemer, Unsplash

Förord

Denna rapport har finansierats med medel från Naturvårdsverkets Miljöforskningsanslag.

De slutsatser och synpunkter som presenteras i rapporten är författarnas.

Rapporten är författad av Erik Elwing, dataanalytiker, Sverker C. Jagers, professor i statsvetenskap, båda vid Göteborgs universitet, och Daniel Lindvall, docent i sociologi vid Uppsala universitet.

I rapporten presenteras resultat från forskningsprogrammet *NAVIGATE – Att navigera i det politiska landskapet: barriärer och synergier i strategier för klimat och biologisk mångfald* inom ett delprojekt om social acceptans. Programmet är ett av två program som genomförs inom forskningssatsningen om *Hållbar klimatomställning och klimatanpassning*.

Rapporten har granskats för vetenskaplig kvalitet av Joakim Kulin från Umeå universitet och för praktisk relevans av Johan Stensson från Naturvårdsverket.

Information om forskningsprojektet:

Projektledare och medelförvaltare: Simon Matti, Umeå universitet

Projekt-ID: 2022-00115_NV

Mer information om projektet i projektdatabasen Swecris, länk:

Swecris – Att navigera i det politiska landskapet: barriärer och synergier i strategier för klimat och biologisk mångfald

Kontaktperson på Naturvårdsverket: Karin Hansen

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	5
Summary	7
1. Introduktion	9
2. Data	13
3. Folks oro och förtroende	16
4. Prioriteringar	19
5. Attityder till styrmedel	27
6. Konflikt: Biodiversitet vs. Klimat	31
7. Faktorer som förklarar enskilda individers åsikter om klimat- och biodiversitetspolitiska åtgärder	42
8. Hur väl modellen förklarar stödet för olika åtgärder	44
9. Diskussion och slutsatser: Svenska folkets syn på klimatförändringar och biodiversitetsförluster	49
10. Källhänvisning	53

Sammanfattning

Denna rapport redogör resultat av en studie om svenska folkets attityder till olika åtgärder och styrmedel som syftar att minska utsläppen av växthusgaser och förhindra utarmningen av biodiversitet. Den fokuserar på hur attityder skiljer sig åt mellan dessa två policyområden och vilka faktorer som förklarar åsiktsskillnader mellan olika grupper i samhället. Rapporten bidrar med både en forskningsöversikt och ny empirisk kunskap utifrån en enkät med cirka 2000 svenska respondenter.

Resultaten visar att oron för både klimatförändringar och biodiversitetsförluster är omfattande och djupgående i den svenska befolkningen. Det är 81 procent som uppger att de är mycket eller ganska oroad för klimatförändringarna och 79 procent som uttrycker liknande oro för förlusten av biodiversitet. Det miljöengagemang som uttrycks av respondenterna är brett och tycks inte vara koncentrerat till enskilda frågor. Även försämrad havsmiljö och spridningen av miljögifter väcker stor oro. Respondenterna kopplar miljöproblemen till ekonomiska, sociala och rättviseaspekter, vilket tyder på att de ses som komplexa samhällsproblem, snarare än isolerade ekologiska fenomen.

Trots den samlade oron prioriterar en tydlig majoritet – 71 procent – klimatfrågan framför biodiversitet. Detta återspeglar sannolikt den uppmärksamhet som klimatfrågan fått i media och politik genom olika internationella avtal. Det finns skillnader när det kommer till vilka frågor olika samhällsgrupper prioriterar. Vänsterorienterade individer och stadsbor tenderar att prioritera klimatfrågan, medan högerorienterade individer och landsbygdsbor i högre grad värnar biologisk mångfald. Även ålder, kön och utbildningsnivå spelar roll, där kvinnor och högt utbildade generellt uppvisar starkare miljöengagemang.

Det finns också vissa spänningar mellan klimat- och biodiversitetsmål. Svenskarna är tydliga med att de inte vill offra naturskydd till förmån för klimatåtgärder. Exempelvis vill en majoritet bevara en strikt miljöprövning vid gruvdrift, trots mineralers och metallers viktiga roll i klimatomställningen. Många företrar även skydd av biologisk mångfald framför ökad produktion av biomassa. Samtidigt finns viktiga synergier. Svenskarna vill återställa våtmarker och uttrycker ett stöd för ekologiskt jordbruk, vilka är åtgärder som kan gynna både klimatet och den biologiska mångfalden. Detta pekar på att allmänheten vill ha en mer sammansatt politik som undviker att ställa klimat och natur mot varandra.

När det gäller synen på olika åtgärder och styrmedel är stödet genomgående högre för subventioner och stöd – så kallade ”pull-åtgärder” – än för skatter och regleringar – så kallade ”push-åtgärder” – oavsett om det rör klimat eller biodiversitet. Det mest populära styrmedlet är subventioner till betesmarker för att gynna artrikedom, medan en så kallad klimatskatt på livsmedel med hög klimatpåverkan möter relativt starkt motstånd. Styrmedel som inte upplevs vara direkt kopplade till individens vardag, eller som tydligt belönar önskvärt beteende snarare än bestraffar, är generellt mer populära.

Rättviseaspekter är särskilt viktiga för allmänhetens acceptans. Styrmedel som upplevs belasta låginkomsttagare eller landsbygdsbor oproportionerligt mycket, möter starkare motstånd, medan åtgärder som uppfattas som rättvisa och vars konsekvenser är väl balanserade mellan olika grupper, tenderar att vinna bredare

stöd. Institutionellt och politiskt förtroende spelar också roll. Det tycks finnas ett samband mellan hög tilltro till myndigheter, som Naturvårdsverket, och högre acceptans även för kontroversiella styrmedel. Därutöver visar resultaten att självskattad kunskap i miljöfrågor samvarierar med acceptans för de flesta styrmedel. Det tyder på att informationsinsatser och utbildning kan ha viss betydelse för att vinna acceptans för olika miljöpolitiska åtgärder.

Sammantaget visar rapporten att svenskarnas attityder till miljöpolitiken är både reflekterande och värderingsdrivna, men också att det finns ett förhållandevis brett stöd för en ambitiös politik. Förutsättningarna för att genomföra både klimatomställningen och bevarandet av den biologiska mångfalden förefaller goda, men det förutsätter att politiken utformas på ett sätt som upplevs som rättvist. Rapporten understryker också vikten av att undvika målkonflikter, och att forskning kommuniceras av trovärdiga aktörer. Slutligen är kunskapen om vad som driver acceptans för biodiversitetsstyrmedel fortfarande begränsad, jämfört med klimatområdet, vilket lyfts fram som ett viktigt område för framtida forskning.

Rapporten är författad av Erik Elwing, dataanalytiker, Sverker C. Jagers, professor i statsvetenskap, båda vid Göteborgs universitet, och Daniel Lindvall, docent i sociologi vid Uppsala universitet och är framtagen i samverkan med experter vid Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och Naturvårdsverket. Rapporten är skriven inom ramen för forskningsprogrammet Navigate, *Att navigera i det politiska landskapet: barriärer och synergier i strategier för klimat och biologisk mångfald* som engagerar forskare från Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Uppsala universitet samt Luleå tekniska universitet.

Summary

This report presents the results of a study on the Swedish public's attitudes toward various measures and policy instruments aimed at reducing greenhouse gas emissions and preventing the loss of biodiversity. It focuses on how attitudes differ between these two policy areas and which factors explain differences in opinion among various societal groups. The report contributes both a literature review and new empirical knowledge based on a survey of approximately 2,000 Swedish respondents.

The results indicate that concern for both climate change and biodiversity loss is extensive and profound among the Swedish population. 81 percent of the respondents state that they are very or fairly concerned about climate change, and 79 percent express similar concern regarding the loss of biodiversity. Environmental engagement is broad and does not appear to be concentrated on individual issues; the degradation of marine environments and the spread of environmental toxins also cause significant concern. Respondents link environmental problems to economic, social, and justice aspects, suggesting that these are viewed as complex societal problems rather than isolated ecological phenomena.

Despite the collective concern, a clear majority – 71 percent – prioritize the climate issue over biodiversity. This likely reflects the attention the climate issue has received in media and politics through various international agreements. There are differences regarding which issues different societal groups prioritize: left-leaning individuals and urban residents tend to prioritize climate change, while right-leaning individuals and rural residents value biodiversity to a higher degree. Age, gender, and education level also play a role, with women and highly educated individuals generally exhibiting stronger environmental commitment.

There are also certain tensions between climate and biodiversity goals. Swedes are clear that they do not want to sacrifice nature conservation in favor of climate measures. For example, a majority want to maintain strict environmental assessments for mining, despite the crucial role of minerals and metals in the climate transition. Many also prefer the protection of biodiversity over increased biomass production. At the same time, important synergies exist. Swedes want to restore wetlands and express support for organic farming – measures that can benefit both the climate and biodiversity. This indicates that the public desires a more integrated policy that avoids pitting climate and nature against each other.

Regarding views on various measures and policy instruments, support is consistently higher for subsidies and grants – so-called “pull measures” – than for taxes and regulations – so-called “push measures” – regardless of whether they concern climate or biodiversity. The most popular policy instrument is subsidies for pastures to promote biodiversity, while a “climate tax” on food with a high climate impact meets relatively strong resistance. Policy instruments that are not perceived to be directly linked to an individual's everyday life, or that clearly reward desirable behavior rather than punish, are generally more popular.

Justice aspects are particularly important for public acceptance. Policy instruments perceived to disproportionately burden low-income earners or rural residents face stronger opposition, while measures perceived as fair, and whose

consequences are well-balanced between different groups, tend to win broader support. Institutional and political trust also play a role. There appears to be a correlation between high trust in authorities, such as the Swedish Environmental Protection Agency, and higher acceptance even for more controversial policy instruments. Furthermore, the results show that self-rated knowledge in environmental issues correlates with higher acceptance for most policy instruments. This suggests that information campaigns and education may have some significance in gaining acceptance for various environmental policy measures.

Overall, the report shows that Swedes' attitudes toward environmental policy are both reflective and values-driven, but also that there is relatively broad support for ambitious policies. The conditions for implementing both the climate transition and the preservation of biodiversity appear good, provided that policies are designed in a way that is perceived as fair. The report also underscores the importance of avoiding goal conflicts and ensuring that research is communicated by credible actors. Finally, knowledge regarding what drives acceptance for biodiversity policy instruments remains limited compared to the climate field, which is highlighted as an important area for future research.

The report is authored by Erik Elwing, Data Analyst, University of Gothenburg; Sverker C. Jagers, Professor of Political Science, University of Gothenburg; and Daniel Lindvall, Associate Professor of Sociology, Uppsala University. It was developed in collaboration with experts from the Swedish Agency for Marine and Water Management (HaV) and the Swedish Environmental Protection Agency. The report was written within the framework of the research program *Navigate: Navigating the Political Landscape: Barriers and Synergies in Strategies for Climate and Biodiversity*, involving researchers from the University of Gothenburg, Linköping University, Uppsala University, and Luleå University of Technology.

1. Introduktion

Världen står idag inför en sammankopplad utmaning med globala klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald. Lyckligtvis har ungefär 195 av världens alla länder både undertecknat Parisavtalet för att minska koldioxidutsläppen om att hålla uppvärmningen väl under två grader (UNFCCC, 2015) och det Globala ramverket för biologisk mångfald, som dikterar att 30 procent av land och hav skall skyddas till år 2030 (FAO, 2022).

För att möta dessa utmaningar behöver världens länder genomföra ett antal olika politiska åtgärder. Det behövs tydliga och gemensamma spelregler för individer, organisationer och företag. Detta rör spelregler i form av styrmedel som motiverar och snabbar på omställningen, men som också skapar förutsättningar för samarbete inom och mellan länder.

Miljöpolitiska åtgärder och styrmedel kan kategoriseras på flera olika sätt. De kan exempelvis vara av juridisk eller ekonomisk karaktär. En annan dimension är vilken typ av maktmedel som används. Ett populärt sätt är att tala om dem är i termer av ”morötter” och ”piskor”, eller ”pull” och ”push”- instrument. Det vill säga att staten antingen försöker locka fram beteendeförändringar, till exempel genom att erbjuda kompensation till individer som ändrar sitt beteende, exempelvis med subventioner, skattelättnader eller bidrag. Staten kan också motivera beteendeförändringar genom att införa kostnader på oönskade beteenden, till exempel med en skatt (Vedung 1998; Steg m.fl. 2006; Ejelöv m.fl. 2022). Dessa akademiska klassificeringar av push/pull fångar inte nödvändigtvis människors rapporterade attityder, och därför bör varje politisk åtgärd betraktas individuellt, något vi också gör här i rapporten.

För att miljöpolitiken ska vara genomförbar och framgångsrik finns det framför allt tre aspekter som är viktiga att ta i beaktande. Till att börja med är det önskvärt att en politisk åtgärd är så *verkningsfull* som möjligt. Det vill säga, att den har största möjliga avsedda måleffekt, såsom att åtgärder bidrar till att minska mängden utsläpp av växthusgaser eller skyddar mesta möjliga mängd biodiversitet. Detta krav talar för att staten bör införa så kraftfulla åtgärder som möjligt för att uppnå uppsatta mål.

Samtidigt kan kraftfulla politiska åtgärder vara förenade med orimligt höga kostnader för att kunna fungera, exempelvis för att det krävs omfattande granskning och övervakning för att säkerställa att åtgärderna verkligen genomförs och efterlevs. Ett annat krav som bör ställas på en politisk åtgärd är att den ska vara så *kostnadseffektiv* som möjligt. En typ av miljöpolitiska åtgärder som ofta lyfts fram och förordas, just för att de anses vara kostnadseffektiva, är så kallade pigouvianska skatter (Pigou 1920). Sådana skatter innebär att staten sätter ett pris (en skatt) på de beteenden eller produkter som bedöms vara mest skadliga för miljön, i detta fall klimatet eller den biologiska mångfalden. Skatten ska avspegla kostnaden för samhället och miljön som följer av att någon förbränner fossila bränslen eller utarmar biodiversiteten. Skatten blir på så vis både en avgift för de skador som uppstår och ett incitament för brukarna att ändra sina beteenden och övergå till mindre miljöskadliga alternativ.

Medan skatter och avgifter å ena sidan är kostnadseffektiva och ofta är måleffektiva i meningen att sådana gradvis leder fram till önskvärda beteendeförändringar (Sternier 2007), kan de vara impopulära om de leder till särskilt stora

kostnader för individer och företag och om det saknas alternativ. Att det finns tillräckligt stöd eller acceptans för en politisk åtgärd är därmed ett tredje viktigt krav att ställa vid val av styrmedel. Det kan vara politiskt kostsamt för beslutsfattare att driva politik som flertalet eller högljudda minoriteter ogillar eller motsätter sig. Ett bristande folkligt stöd kan också påverka genomförandet och efterlevnaden av åtgärderna negativt.

Frågor om vad som får individer att stödja eller acceptera miljöpolitiska åtgärder – det som i forskningslitteraturen brukar benämnas *policyacceptans* – har fått ökad uppmärksamhet inom den samhälls- och beteendevetenskapliga forskningen. Det har också blivit en viktigare fråga i den politiska debatten. Denna rapport riktar sig framför allt till myndigheter, allmänhet och media och bidrar både med perspektiv från forskningen om allmänhetens acceptans för olika klimat- och biodiversitetsstyrmedel och tillför ny empirisk kunskap genom att redovisa och diskutera enkätresultat.

Mer specifikt är ett första syfte med rapporten att undersöka *vilka attityder svenskar har till en lång rad olika styrmedel som syftar till att antingen främja klimatomställningen eller skydda och värna olika aspekter av biologisk mångfald, på land och i havet.*

I rapporten undersöker vi olika bakgrundsfaktorer som framhållits som viktiga för att förklara enskilda individers attityder, såsom demografiska faktorer (ålder, kön, utbildning, etc.) och psykologiska faktorer såsom miljöengagemang och ideologiska orientering (Harring och Jagers, 2018; Jagers, Harring och Matti, 2018; Ejelöv och Nilsson, 2020; Huber, Wicki och Bernauer, 2020). Även vilket förtroende folk har för myndigheter och politik har visat sig spela roll för vilka attityder man uppvisar för olika typer av styrmedel. Därutöver finns det flera studier som visar att upplevelser eller förväntningar om att effekterna av en åtgärd är rättvisa har stor betydelse för acceptans (Bergquist et al., 2022; Bergquist, 2024).

Det bör även nämnas att forskningen om attityder till miljöpolitiken i stor utsträckning fokuserat på klimatåtgärder, medan det har gjorts betydligt färre studier om enskildas uppfattningar om biodiversitetspolitik. De flesta sådana studier fokuserar dessutom på lokala perspektiv snarare än allmän opinion (Schenk, Hunziker och Kienast, 2007; Junge et al., 2009; Dimitrakopoulos et al., 2010; Siebert et al., 2010; Rico García-Amado, Ruiz Pérez och Barrasa García, 2013). Forskning om åtgärder som rör bevarande av natur utforskar också oftare psykologiska aspekter värderingar och känslor (Mus et al., 2025). Det finns i detta sammanhang forskning som pekar på att det är andra sociala mekanismer som styr hur människor värderar åtgärder om biodiversitet än klimat, och att ett så kallat icke-antropocentriskt synsätt har betydelse, det vill säga att djur, växter och ekosystem anses ha ett värde oavsett om de är ekonomiskt nyttiga för människor eller ej (Michaelsen et al., 2025; Yehle et al., 2024).

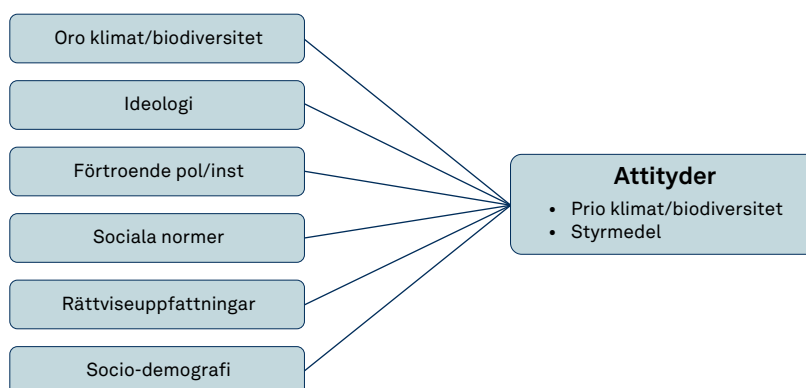
Genom att denna rapport fokuserar på såväl klimat som biodiversitet är resultaten till viss del nyskapande. Vidare försöker vi i rapporten undersöka om det finns ”spänningar” mellan de två olika policyområdena klimat och biologisk mångfald. Med spänningar menar vi här att arbetet och målen med klimat- och biodiversitet kan komma i konflikt med varandra. Ett exempel kan hämtas från skogsområdet där åtgärder för att främja planteringen av snabbt växande träd kan vara värdefullt utifrån en klimatsynpunkt, eftersom växande träd absorberar koldioxid. Samtidigt kan sådana åtgärder vara förödande för den biologiska mångfalden, eftersom odlingar av till exempel snabbväxande koldioxidabsorberande

träd äventyrar många arter ovan och under mark, vars existens snarare gynnas av äldre träd och blandskog. För att framgångsrikt lyckas med både klimat- och biodiversitetsmålen är det viktigt att i mesta möjliga mån undvika sådana målkonflikter. I detta sammanhang är ett ytterligare syfte med rapporten att undersöka om folk prioriterar frågor om klimat och biodiversitet olika och om så är fallet, om olika målprioriteringar på något sätt påverkar vilka attityder människor har till klimat- respektive biodiversitetsstyrmedel.

För att uppfylla rapportens syften ställer vi oss följande frågor:

1. Hur värderar svenskar förändringar i jordens klimat och biodiversitetsförluster?
2. Vilket av dessa två områden prioriteras främst och finns det spänningar mellan dem?
3. Skiljer sig synen på klimat- och biodiversitetsåtgärder och vad förklarar i så fall skillnader i denna syn?

För att besvara fråga 2 och 3 utgår vi från nedanstående teoretiska modell (1) från vilken våra viktigaste förklaringsfaktorer är hämtade och som bygger på tidigare forskning om framför allt acceptans av klimatpolitiska styrmedel – eftersom motsvarande forskning om attityder till biodiversitetsfrämjande styrmedel är mindre vanligt förekommande (se vidare Haring & Jagers 2025; Bergquist et al., 2022).

Modell 1. Faktorer som förklarar folks attityder och prioriteringar.

För att ta oss an våra frågor genomfördes en enkätstudie med avsikten att undersöka svenskars attityder till klimatförändringar och biologisk mångfald. Målsättningen har varit att öka förståelsen för hinder och möjligheter i arbetet med strategier för klimat och biologisk mångfald. Respondenterna har besvarat ett stort antal frågor om deras åsikter kring klimatförändringar, biologisk mångfald och insatser för att skydda naturen.

Studien gjordes av forskare vid statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet och Institutionen för geovetenskaper på Uppsala universitet. Studien finansierades av Naturvårdsverket via forskningsprogrammet Navigate. Navigate omfattar forskare från Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Luleå tekniska universitet, och Uppsala universitet, och berör statsvetenskapliga, sociologiska, företagsekonomiska och juridiska perspektiv med det övergripande syftet att genom tvärvetenskapliga studier identifiera problem och hitta sätt att kringgå hindren för att nå klimat- och miljömålen, men även att hitta vägar för samverkan

mellan befintliga och framtida strategier för klimat och biologisk mångfald. Föreliggande enkätstudie ingår i ett av programmets arbetspaket.

Den resterande delen av rapporten är strukturerad på följande vis: Först följer en kort redogörelse av data. Här presenteras även respondenterna och vi får en inblick i vad som oroar dem inför framtiden samt deras förtroende för olika institutioner och myndigheter. Därefter följer rapportens huvudsakliga innehåll, där vi redogör för hur respondenterna prioriterar mellan olika policyområden, deras syn på olika klimat- och biodiversitetsrelaterade åtgärder samt vad som kan förklara skillnader i respondenternas attityder. Rapporten avslutas med en kort diskussion kring de huvudsakliga resultaten.

Såsom framgår av redogörelsen för datainsamlingen här nedan bygger resultaten på en enkät med ett relativt högt svarsbortfall, vilket är regel för enkäter i allmänhet. Urvalet har viktats för att bättre representera svenska befolkningen i stort, men resultaten är inte en exakt spegling av vad den svenska befolkningen anser om olika frågor, även om det ger tydliga indikationer. Dessutom har respondenterna svarat på ett stort antal frågor som de i många fall har begränsad kunskap om. Därför ska det faktiska uppmätta stödet till enskilda styrmedel tolkas med viss försiktighet. Däremot går det att lyfta fram tendenser och mönster, t.ex. mellan klimat och biodiversitet och olika typer av styrmedel, samt samband mellan olika bakgrundsvariabler och uttryckt stöd.

2. Data

Datan som ligger till grund för denna rapport kommer från en frågeenkät som skickades ut till personer från 18 år och uppåt och som är folkbokförda i Sverige. Ett obundet slumpmässigt urval på 10 000 individer drogs från Statens personadressregister (SPAR) den 27 februari 2025. Fältperioden för undersökningen var mellan 5–31 mars 2025.

Datainsamlingen utfördes av Institutet för kvalitetsindikatorer (Indikator). Frågeformuläret har utformats av forskargruppen inom forskningsprogrammet Navigate (<https://www.uu.se/institution/geovetenskaper/forskning/naturresurser-och-hallbar-utveckling/navigate>) i samråd med experter på Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten samt personal på Indikator och bestod av en digital enkät med vissa experimentella inslag. Ett inbjudningsbrev med information, en personlig svarslänk samt QR-kod skickades ut via post till samtliga i urvalet. Påminnelser skickades därefter via digital brevlåda och sms för att öka svarsfrekvensen. Datainsamlingen skedde uteslutande via digital enkät.

Totalt inkom 2 097 fullständiga svar, vilket ger en korrigerad svarsfrekvens på 21,1 procent.

Tabell 1. Presentation av respondenter.

Kön	Procent	N
Man	52	1096
Kvinna	48	1001
Ålder		
18–29 år	7	153
30–44 år	23	470
45–60 år	32	674
60+	38	800
Utbildning		
Låg	6	123
Medellåg	28	595
Medelhög	26	533
Hög	40	846
Bostadsområde		
Ren landsbygd	19	405
Mindre tätort	27	558
Stad eller större tätort	32	671
Stockholm, Göteborg, Malmö	22	463
Inkomst		
Mindre än 10 000 kronor	3	58
10 000 – 19 999 kronor	12	249
20 000 – 29 999 kronor	19	931
30 000 – 39 999 kronor	27	563
40 000 – 49 999 kronor	20	412
50 000 – 59 999 kronor	9	202
60 000 – 69 999 kronor	4	91
70 000 – 79 999 kronor	2	43
Mer än 80 000 kronor	4	88

Ideologi		
Klart till vänster	13	259
Något till vänster	27	568
Varken till vänster eller till höger	27	573
Något till höger	24	509
Klart till höger	9	188
Kunskap klimat- och miljöfrågor		
0. Helt okunnig	0	4
1.	0	8
2.	1	28
3.	3	62
4.	4	80
5. Som folk i allmänhet	35	733
6.	16	332
7.	21	446
8.	13	273
9.	4	79
10. Mycket kunnig	3	52

Kommentar: Utbildning: Låg = upp till 'grundskola eller motsvarande, 9 år eller längre'; Medellåg = upp till 'gymnasium eller motsvarande, 3 år eller längre'; Medelhög = upp till 'högskola/universitet, kortare än 3 år'; Hög = upp till 'forskarutbildning'. Bostadsområde: "I vilken typ av område bor du?, svarsalternativen framkommer i tabellen. Inkomst: "Ungefär hur stor, normalt sett, är din egen månadsinkomst före skatt (pension, studiemedel, ersättningar etc. ska räknas in), svarsalternativen framkommer i tabellen. Ideologi: "Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?", svarsalternativen framkommer i tabellen. Kunskap om klimat- och miljöfrågor: "Hur kunnig anser du dig vara i klimat- och miljöfrågor?", svaret angavs på en elvgradig skala från 0 till 10. Siffrorna är avrundade och summerar till 100 inom respektive kategori. Antal svarande är 2 097.

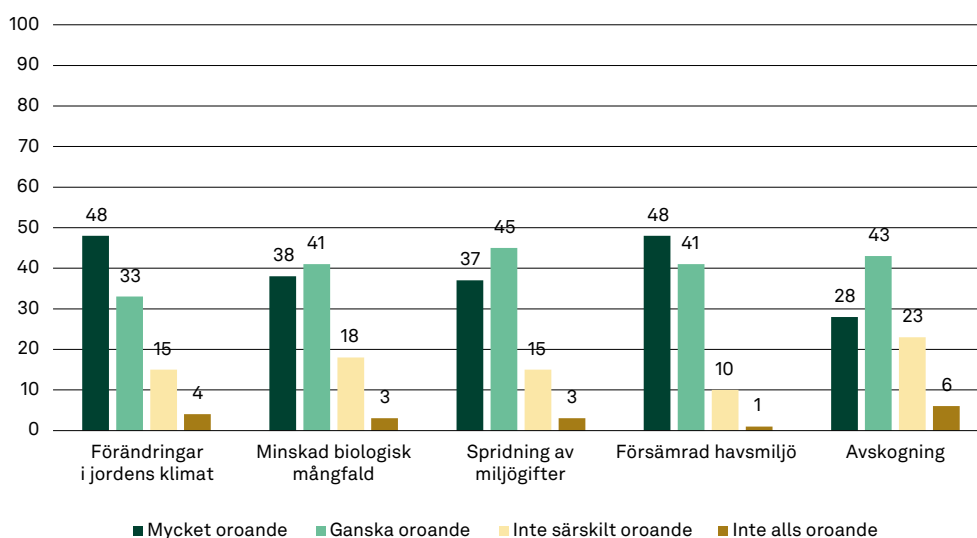
Urvalet uppvisar en god överensstämmelse med den svenska befolkningen i vissa avseenden, men avviker i andra. Könsfördelningen i urvalet – 52 procent män och 48 procent kvinnor – ligger nära den faktiska befolkningsfördelningen enligt SCB:s register, vilket indikerar en god representativitet på denna punkt. Däremot skiljer sig ålderssammansättningen från befolkningsprofilen. Yngre individer (18–29 år) är underrepresenterade i urvalet (7 procent jämfört med cirka 18 procent i befolkningen), medan personer i åldersgruppen 60 år och äldre är överrepresenterade (38 procent i urvalet jämfört med cirka 25 procent i befolkningen). Denna skevhet innebär att urvalet har en övervikt av äldre respondenter, vilket potentiellt kan påverka resultaten i frågor där ålder har betydelse. Vad gäller utbildningsnivå är urvalet något snedfördelat i riktning mot högutbildade. 40 procent uppger att de har hög utbildning (eftergymnasial utbildning på tre år eller mer), vilket är högre än andelen i befolkningen som helhet. Samtidigt är personer med enbart grundskoleutbildning underrepresenterade (6 procent jämfört med omkring 15–20 procent av den svenska befolkningen). Även när det gäller geografisk fördelning finns vissa avvikelser. Personer bosatta i storstäderna Stockholm, Göteborg eller Malmö utgör 22 procent av urvalet, vilket är en lägre andel än i befolkningen (där cirka 40 procent bor i storstadsregionerna). Samtidigt är befolkningen på landsbygd och i småorter något överrepresenterade. Inkomstfördelningen i urvalet visar en rimlig spridning, med en majoritet av respondenterna i spannet 20 000–49 999 kronor per månad, vilket ungefär motsvarar inkomstfördelningen i befolkningen. De högsta inkomstnivåerna är dock något underrepresenterade.

Sammantaget innebär detta att urvalet är relativt representativt vad gäller kön och inkomst, men att det finns skevheter i fråga om ålder, utbildning och bostadsort. Dessa faktorer bör beaktas vid tolkningen av resultaten, särskilt i de fall där dessa bakgrundsvariabler kan väntas ha en betydande inverkan på de gjorda analyserna.

3. Folks oro och förtroende

För att bättre förstå hur den svenska allmänheten uppfattar de hot som klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald utgör, har vi ställt frågor om oro inför fem miljörelaterade framtidsscenarioer. Respondenterna fick ange hur oroande de upplever dessa scenarier, från förändringar i klimatet till försämringar i havsmiljön. Tabell 2 redovisar svarsfördelningen för respektive fråga samt ett balansmått som visar skillnaden mellan de som känner oro och de som inte gör det.

Tabell 2. Oro inför framtiden.

Oro:	Mycket oroande	Ganska oroande	Inte särskilt oroande	Inte alls oroande	Summa	Antal svarande	Balansmått
Förändringar i jordens klimat	48	33	15	4	100	2 097	+62
Minskad biologisk mångfald	38	41	18	3	100	2 097	+58
Spridning av miljögifter	37	45	15	3	100	2 097	+64
Försämrade havsmiljö	48	41	10	1	100	2 097	+78
Avskogning	28	43	23	6	100	2 097	+42

Kommentar: Frågan lyder: 'Om du ser till läget idag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? a) Förändringar i jordens klimat, b) Minskad biologisk mångfald, c) Spridning av miljögifter, d) Försämrade havsmiljö, e) Avskogning'. Svarsalternativen framkommer i tabellen. Balansmått fås genom att subtrahera svarkategorierna 'Inte särskilt oroande' och 'Inte alls oroande' från kategorierna 'Mycket oroande' och 'Ganska oroande'. Motsvarande siffror från Den svenska SOM-undersökningen för år 2024 (endast svarsalternativet 'Mycket oroande') är 46 procent för 'Förändringar i jordens klimat' och 47 procent för 'Försämrade havsmiljö'.

Resultaten i tabell 2 visar att oron inför miljörelaterade framtidsfrågor är utbredd. Främst oroar sig respondenterna för en försämrad havsmiljö, följt av spridning av miljögifter, där hela 89 procent respektive 82 procent uppger att de är ”mycket oroade” eller ”ganska oroade”. Dessa två områden får också de högsta balansmåten (+78 respektive +64), vilket tyder på en stark övervikt av oro jämfört med de som inte är oroade. När det gäller minskad biologisk mångfald är oron också betydande; 79 procent är ”mycket” eller ”ganska” oroade, och balansmättet ligger på +58. Detta visar att frågan om biodiversitetsförluster uppmärksammas av en stor del av respondenterna. Det finns även en utbredd oro för förändringar i jordens klimat där 81 procent uppger någon form av oro. Tillsammans med försämringar i havsmiljön är det oron för klimatförändringar som uppvisar den allra starkaste graden av oro, då 48 procent, alltså nästan hälften av de tillfrågade, har uppgett alternativet ”mycket oroande.”

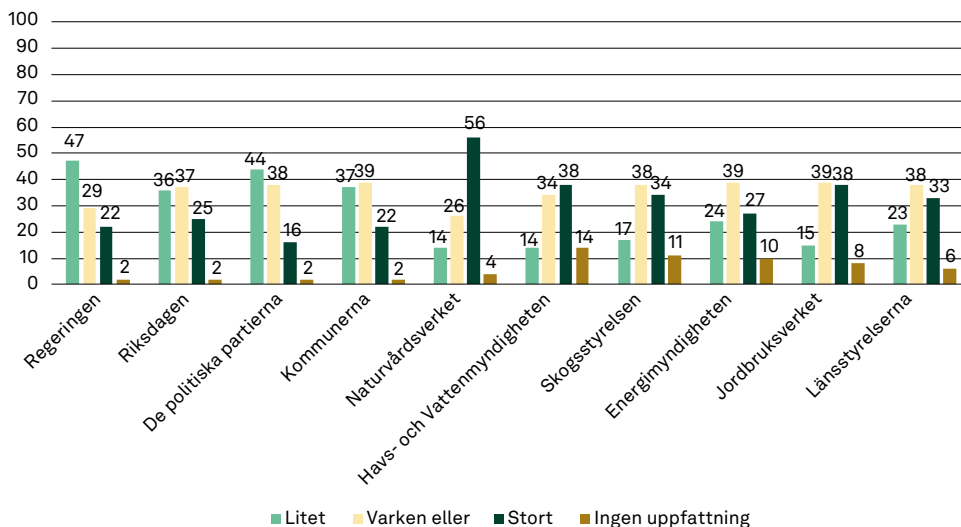
Samtliga orosfrågor i undersökningen har positiva balansmått, vilket innebär att andelen oroade överstiger andelen som inte är oroade, oavsett framtidsscenario. Avskogning uppvisar det lägsta balansmättet (+42), men även här är 71 procent av de svarande oroade i någon grad.

Utöver attityder till miljö- och klimatproblem är det centralt att förstå vilket förtroende som respondenterna har för de institutioner och myndigheter som är satta att hantera dessa frågor. Tabell 3 visar hur de bedömer sitt förtroende för ett urval av politiska institutioner och fackmyndigheter med ansvar inom miljö, klimat och naturresurser. Resultaten ger en antydning om vilken legitimitet olika aktörer åtnjuter i befolkningens ögon, något som är viktigt för förståelsen av styrmedlens genomslagskraft.

Resultaten visar tydliga skillnader i förtroende för olika institutioner och myndigheter. Generellt är förtroendet lägre för de politiskt styrda instanserna jämfört med fackmyndigheter inom miljö- och klimatområdet. Regeringen och de politiska partierna har de lägsta balansmåten (-25 respektive -28), vilket innebär att andelen som uppger att de har ”mycket litet” eller ”ganska litet” förtroende vida överstiger dem som har stort förtroende. Kommunerna har ett balansmått på minus 15, medan riksdagen har ett något bättre utfall, även om balansmättet fortfarande är negativt på minus 11. Sammantaget är det fler som har en negativ tilltro till samtliga politiska institutioner som tillfrågats än vad det är som har en positiv tilltro.

I kontrast till detta har flera miljö- och klimatrelaterade myndigheter positiva balansmått, vilket tyder på ett övervägande starkt förtroende från allmänheten. Naturvårdsverket har högst balansmått (+42), följt av Havs- och Vattenmyndigheten (+24) och Jordbruksverket (+23). Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna och Energimyndigheterna har något lägre balansmått, men likväl finns där en övervikt av personer med förtroende för sagda myndigheter. Resultaten antyder att allmänheten i högre grad litar på specialiserade fackmyndigheter än på politiska instanser när det gäller att hantera samhällsfrågor. Det bör påpekas att en anledning till att Naturvårdsverket får så starka förtroenderesultat kan hänga samman med att just denna myndighet särskilt omnämns i den utskickade enkäten. Huruvida detta har påverkat resultaten kan vi dock inte kontrollera närmare.

Tabell 3. Förtroende för institutioner och myndigheter.

Förtroende:	Mycket litet	Ganska litet	Varken stort eller litet	Ganska stort	Mycket stort	Ingen uppfattning	Summa	Antal svarande	Balansmått
Regeringen	22	25	29	19	3	2	100	2 097	-25
Riksdagen	12	24	37	21	4	2	100	2 097	-11
De politiska partierna	15	29	38	15	1	2	100	2 097	-28
Kommunerna	10	27	39	19	3	2	100	2 097	-15
Naturvårdsverket	5	9	26	42	14	4	100	2 097	+42
Havs- och Vattenmyndigheten	4	10	34	31	7	14	100	2 097	+24
Skogsstyrelsen	5	12	38	28	6	11	100	2 097	+17
Energimyndigheten	8	16	39	23	4	10	100	2 097	+3
Jordbruksverket	4	11	39	32	6	8	100	2 097	+23
Länsstyrelserna	7	16	38	28	5	6	100	2 097	+10

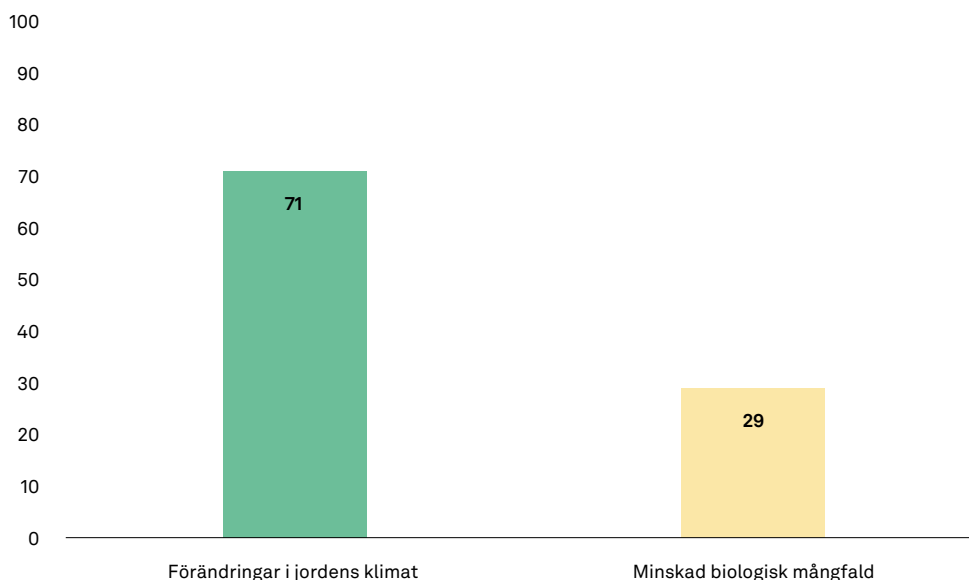
Kommentar: Frågan lyder: 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och myndigheter sköter sitt arbete? a) Regeringen, b) Riksdagen, c) De politiska partierna, d) Kommunerna, e) Naturvårdsverket, f) Havs- och Vattenmyndigheten, g) Skogsstyrelsen, h) Energimyndigheten, i) Jordbruksverket, j) Länsstyrelserna. Svartalternativen framkommer i tabellen. I figuren bildar svarsalternativen 'Mycket litet' och 'Ganska litet' kategorin 'Litet'. På motsvarande sätt utgörs kategorin 'Stort' av svarsalternativen 'Ganska stort' och 'Mycket stort'. 'Varken eller' och 'Ingen uppfattning' redovisas som de är. Balansmått visar mellanskillnaden mellan kategori 'Stort' och kategori 'Litet'.

VI kan även konstatera att det är fler som uppger att de inte har någon uppfattning om de specialiserade fackmyndigheterna än vad de har för de politiska institutionerna, något som kan tyda på en brist i kännedom, eller en oklar bild, av deras uppdrag och roll i samhället. Sammantaget indikerar resultaten dock att svenska folket har större förtroende för expertmyndigheter än vad de har för de politiska institutionerna.

4. Prioriteringar

Klimatförändringar och minskad biologisk mångfald utgör två av vår tids mest akuta kriser. Även om de ofta hänger samman och delvis kan lösas med gemensamma åtgärder, innebär miljö- och klimatpolitiken i praktiken ibland målkonflikter, eller behov av prioriteringar. Exempelvis kan klimatåtgärder, såsom utbyggnad av vindkraft eller ökad produktion av biomassa, påverka ekosystem negativt, samtidigt som naturvårdande insatser ibland kan sakna tydliga klimateffekter. Det väcker frågor om hur allmänheten ser på dessa potentiella avvägningar – vilka åtgärder man stödjer, och i vilken mån man anser att klimatet eller biodiversiteten bör sättas främst. I detta avsnitt undersöker vi hur respondenterna förhåller sig till denna balans. Syftet är att förstå vilka ideologiska, värderingsmässiga och demografiska faktorer som hänger samman med olika typer av prioriteringar, och därigenom få en tydligare bild av opinionens struktur i miljö- och klimatpolitiska frågor där olika mål kan stå i konflikt.

I figur 1 nedan, har respondenterna fått frågan om vilket problemområde av klimatförändringar och minskad biologisk mångfald som de tycker är allra viktigast. Av de två problemområdena anses förändringar i jordens klimat vara viktigast av en klar majoritet (71 procent) av respondenterna, medan minskad biologisk mångfald lyfts fram av 29 procent. Resultatet visar således att klimatfrågan har högst prioritet i allmänhetens ögon, även om en betydande andel också ser biodiversitetsförluster som ett centralt problem.

Figur 1. Viktigaste problemet: klimat eller biologisk mångfald? (procent)

Kommentar: Antal svarande: 2 097.

Om vi bryter ner resultatet i figur 1 på olika sociodemografiska faktorer syns i tabell 4 vissa könsskillnader. Lika många män som kvinnor uppger klimatförändringar som viktigaste problemområde. Dock är de fler män (58 procent) än kvinnor (42 procent) som uppger minskad biologisk mångfald. Det finns även en tendens att äldre personer i högre grad än yngre prioriterar klimatförändringar. Bland folk som är över 60 år är det 42 procent som uppger klimatförändringar som det viktigaste problemet. För minskad biologisk mångfald är åldersfördelningen mer jämnt fördelad över kategorierna, även om de flesta är mellan 45 och 60 år. Det är 12 procentenheter fler i kategorin 60 år och uppåt som uppger klimatförändringar som viktigaste problem och skillnaden är statistiskt säkerställd. Personer med högre utbildningsnivå visar en tydligare benägenhet att prioritera klimatförändringar. Med avseende på bostadsområde är de som uppger minskad biologisk mångfald jämnt fördelade över landet, medan respondenter som uppgett klimatförändringar i större utsträckning bor i städer eller i någon av de tre storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö.

Tabell 4. Viktigaste problemet: klimat eller biologisk mångfald? (procent).

	Förändringar i jordens klimat	Minskad biologisk mångfald	Skillnad: klimat minus biologisk mångfald
Samtliga	71	29	+42
Kön			
Man	50	58	-8*
Kvinna	50	42	+8*
Ålder			
18–29 år	6	9	-3
30–44 år	21	26	-5
45–60 år	31	35	-4
60+ år	42	30	+12**
Utbildning			
Låg	6	5	+1
Medellåg	26	34	-8*
Medelhög	25	26	-1
Hög	43	35	+8
Bostadsområde			
Ren landsbygd	17	24	-7
Mindre tätort	26	29	-3
Stad eller större tätort	34	27	+7
Sthlm, Gbg, Malmö	23	20	+3
Inkomst			
Låg	34	31	+3
Medel	55	59	-4
Hög	11	10	+1
Vänster-höger			
Klart till vänster	14	8	+6
Något till vänster	29	21	+8
Varken eller	27	29	-2
Något till höger	22	29	-7
Klart till höger	8	13	-5
Kunskap miljöfrågor			
Låg	5	4	+1
Medel	57	50	+7*
Hög	38	46	-8*

Kommentar: * Signifikansnivå $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Även politisk position påverkar svaren. Även om begreppet ideologi är mångfacetterat, utgår vi här från den klassiska vänster-högerskalan. Personer åt vänster prioriterar klimatförändringar högre än minskad biologisk mångfald, medan de åt höger på den ideologiska skalan tenderar att ge minskad biologisk mångfald högre prioritet. Detta illustreras också genom att balansmättet går från +6 bland de 'klart till vänster' till -5 bland de 'klart till höger'. Personer som anser sig själva ha högre kännedom i frågor som rör klimat och miljö än folk i allmänhet tenderar att sätta problemet med minskad biologisk mångfald främst. Sammantaget visar resultaten att klimatförändringar uppfattas som det mest akuta miljöproblemet, men att prioriteringen mellan klimat och biologisk mångfald kan påverkas av faktorer som kön, ålder, utbildningsnivå, politisk orientering och självskattad kunskap.

Tabell 5 belyser vilka typer av skäl människor anger som viktiga för att bedöma klimatförändringar och biodiversitetsförluster som allvarliga problem. Respondenterna fick frågor om de anser att problemen anses viktiga av *ekonomiska skäl*, dvs. att enskilda individers försörjning eller Sveriges välstånd påverkas negativt, av *rättsviseskäl*, dvs. att det ger upphov till sociala eller ekonomiska orättvisor mellan människor, eller av kan vara *sociala skäl*, dvs att enskildas livsstil, fritidsintressen, eller kultur påverkas negativt. Slutligen kan de värdera om problemen är viktiga av *miljömässiga skäl*, dvs att natur och djur påverkas negativt.

För klimatförändringar anger en mycket stor andel av respondenterna miljömässiga skäl som viktiga. Även ekonomiska, sociala och rättsviserelaterade skäl tillmäts stor betydelse. Detta mönster återkommer också när det gäller minskad biologisk mångfald, där miljömässiga skäl återigen väger tyngst, men där även de andra skälen bedöms som viktiga av en majoritet.

Tabell 5. Problemet med klimatförändringar och biodiversitetsförluster är viktigt av följande skäl (procent).

	Mycket oviktigt	Ganska oviktigt	Varken eller	Ganska viktigt	Mycket viktigt	Summa	Antal	Balans
Förändringar i jordens klimat								
Ekonomiska skäl	4	11	20	41	24	100	2 097	+50
Sociala skäl	4	10	27	39	20	100	2 097	+45
Miljömässiga skäl	4	4	10	29	53	100	2 097	+74
Rättsviseskäl	6	8	25	36	25	100	2 097	+47
Minskad biologisk mångfald								
Ekonomiska skäl	4	11	25	39	21	100	2 097	+45
Sociala skäl	4	11	32	37	16	100	2 097	+38
Miljömässiga skäl	3	4	11	34	48	100	2 097	+75
Rättsviseskäl	5	10	31	33	21	100	2 097	+39

Kommentar: "Var vänlig och fyll i hur viktigt du anser följande skäl vara för problemet med: i) förändringar i jordens klimat, ii) minskad biologisk mångfald."

Balansmåtteten visar att det finns ett starkt stöd för att se både klimatförändringar och biodiversitetsförluster som komplexa samhällsproblem, som inte enbart rör natur och ekosystem, utan också påverkar ekonomiska och sociala villkor samt rättvisa. Skillnaderna mellan de två problemområdena är relativt små, vilket tyder på att människor i stor utsträckning ser dem som ömsesidigt relaterade och allvarliga av liknande orsaker, även om problemet med klimatförändringar bedöms vara något viktigare.

Tabell 6 visar hur respondenterna värderar fem olika samhällsområden som alla på ett eller annat sätt kopplar till de två problemområdena klimatförändringar och biodiversitet. Fiske, jordbruk, skogsbruk berör främst frågor kopplade till biodiversitet medan energiförsörjning samt transporter och infrastruktur främst är områden förknippade med klimatfrågor. Återigen värderas dessa områden utifrån fyra typer av skäl: ekonomiska, sociala, miljömässiga och rättviseskäl.

Generellt framträder ett mönster där miljömässiga skäl konsekvent betraktas som de mest avgörande, följt av ekonomiska och rättviseaspekter, medan sociala skäl tenderar att få något lägre värdering, även om de fortfarande bedöms som viktiga av en majoritet.

Tabell 6. Skäl till varför olika samhällsområden är viktiga (procent).

	Mycket oviktigt	Ganska oviktigt	Varken eller	Ganska viktigt	Mycket viktigt	Summa	Antal	Balans
Fiske								
Ekonomiska skäl	3	9	27	43	18	100	2097	+49
Sociala skäl	5	14	40	31	10	100	2097	+22
Miljömässiga skäl	2	3	13	35	47	100	2097	+77
Rättviseskäl	5	10	34	32	19	100	2097	+36
Jordbruk								
Ekonomiska skäl	2	2	11	40	45	100	2097	+81
Sociala skäl	3	8	31	36	22	100	2097	+47
Miljömässiga skäl	2	2	10	33	53	100	2097	+82
Rättviseskäl	4	6	28	34	28	100	2097	+52
Skogsbruk								
Ekonomiska skäl	2	4	18	46	30	100	2097	+70
Sociala skäl	4	10	36	35	15	100	2097	+36
Miljömässiga skäl	1	3	11	35	50	100	2097	+81
Rättviseskäl	4	8	35	33	20	100	2097	+41
Energiförsörjning								
Ekonomiska skäl	1	2	6	25	66	100	2097	+88
Sociala skäl	3	6	25	33	33	100	2097	+57
Miljömässiga skäl	2	2	9	27	60	100	2097	+83
Rättviseskäl	3	5	22	32	38	100	2097	+62
Transporter och infrastruktur								
Ekonomiska skäl	2	2	13	39	44	100	2097	+79
Sociala skäl	2	6	26	38	28	100	2097	+58
Miljömässiga skäl	1	3	12	31	53	100	2097	+80
Rättviseskäl	3	7	26	36	28	100	2097	+54

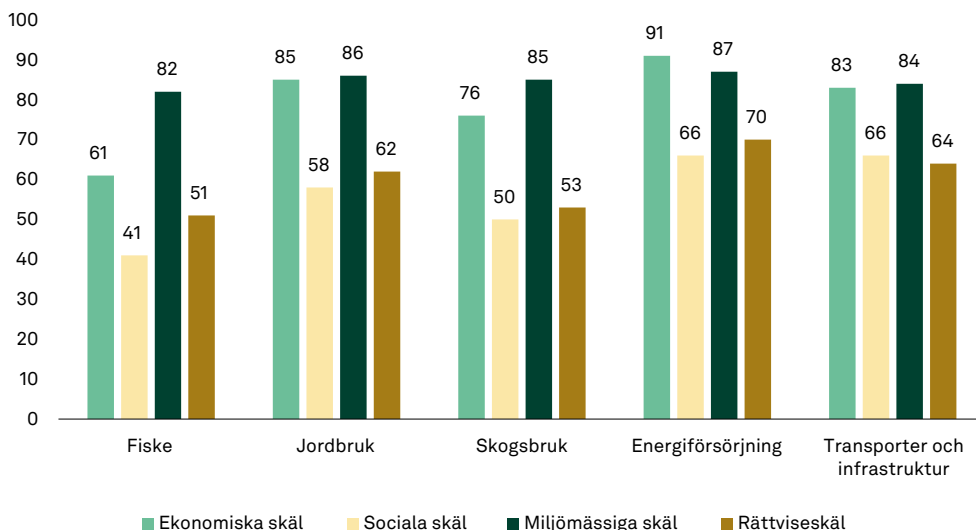
Kommentar: "Hur värderar du följande områden utifrån hur viktiga de är av följande skäl?" Områden och svarsalternativ framkommer i tabellen.

För samtliga områden utom energiförsörjning är miljömässiga skäl det mest framträdande motivet, vilket följer samma mönster som i tabellen ovan där klimatförändringar och biologisk mångfald bedömdes som viktiga framför allt på miljömässig grund. För energiförsörjningen anges i stället ekonomiska skäl som det viktigaste, tätt följt av miljöskäl. Ekonomiska skäl rankas som näst viktigast i flera områden, framför allt inom jordbruk (+81), och redan nämnda energiförsörjning (+88) och skogsbruk (+70). Detta tyder på att dessa sektorer inte bara ses som miljö-

mässigt känsliga, utan också som ekonomiskt bärande för samhället. Däremot ges ekonomiska argument för fiske och transporter något lägre vikt, även om de fortfarande får positiva balansmått.

Sociala skäl får genomgående lägre värderingar, särskilt inom fiske (+22) och skogsbruk (+36), men värderas något högre i frågor om jordbruk (+47) och energiförsörjning (+57). Detta kan tolkas som att allmänheten i större utsträckning kopplar de sistnämnda områdena till frågor om livsmedelssäkerhet och energitillgång. Rättviseskäl får en medelhög prioritering i samtliga områden, med balansmått mellan +36 och +62. Denna typ av skäl tycks ha stabilt stöd, och speglar samma mönster som i föregående tabell där även rättvisa i relation till klimat- och biodiversitetsproblem lyftes fram som viktiga av en majoritet.

Sammantaget visar resultaten att respondenterna har en helhetssyn på samhällssektorer där miljöargument ofta väger tyngst, men där även ekonomiska och rättvisaspekter tillmätts stor betydelse – ett mönster som går igen i bedömningen av både enskilda problemområden (figur 1) och mer specifika sektorer (tabell 6 och figur 2).

Figur 2. Skäl till varför olika samhällsområden är viktiga (andel viktigt, procent).

Kommentar: "Hur värderar du följande områden utifrån hur viktiga de är av följande skäl?" Områden och svarsalternativ framkommer i figuren. Figuren visar en sammanslagning av svarsalternativen "ganska viktigt" och "mycket viktigt."

Tabell 7 visar hur respondenterna rangordnar de fem olika politikområdena – fiske, jordbruk, skogsbruk, energiförsörjning samt transporter och infrastruktur – utifrån hur viktiga de anses vara. Energiförsörjning hamnar i särklass högst, med över hälften av respondenterna (1114 personer) som placerar detta område på en förstaplats. Dessutom kommer området på andra plats för ytterligare 413 personer, vilket visar att energifrågan har hög prioritet hos en stor majoritet. Detta ligger helt i linje med tidigare resultat i Tabell 6, där just energiförsörjning också fick de högsta balansmått för alla skäl, särskilt miljömässiga (+83) och ekonomiska (+88), något som tyder på att energifrågan upplevs som central både ur miljö- och försörjningsperspektiv.

Transporter och infrastruktur intar en andraplats i helhetsbedömningen. Även om endast 256 respondenter sätter detta område främst, får det flest andraplaceringar (605) och har ett jämnt fördelat stöd över flera placeringar. Det signalerar att området ses som viktigt, men inte nödvändigtvis det mest akuta. Även i Tabell 6 hade transporter höga balansmått för miljömässiga skäl (+80), vilket sannolikt påverkar rangordningen.

Tabell 7. Rangordna följande fem politikområden utifrån hur viktiga du anser dem vara (antal svar).

	Fiske	Jordbruk	Skogsbruk	Energiförsörjning	Transporter och infrastruktur
Plats 1	104	422	113	1114	256
Plats 2	197	530	264	413	605
Plats 3	350	636	437	205	381
Plats 4	526	297	677	193	316
Plats 5	832	124	518	84	451

Kommentar: ”Rangordna följande fem politikområden utifrån hur viktiga du anser dem vara: i) fiske, ii) jordbruk, iii) skogsbruk, iv) energiförsörjning, v) transporter och infrastruktur.”

Jordbruk placeras ofta högt, särskilt på andra (530) och tredje plats (636), men sällan först (422). Det tyder på att området ses som stabilt viktigt, men tycks inte dominera agendan i något avseende. Skogsbruk får en något svagare rangordning, med flest röster på plats fyra (677) och tre (437), vilket visar att området uppfattas som relevant men inte lika prioriterat som de ovan. Fiske har genomgående den lägsta prioriteringen, med flest röster på femte plats (832), och minst antal första-placeringar (104). Detta speglar även tidigare resultat där fiske hade lägre balansmått än andra områden för flera skäl, särskilt sociala och rättviseaspekter.

Tabell 8. Rangordning av följande fem politikområden.

Plats	Politikområde
1	Energiförsörjning
2	Transporter och infrastruktur
3	Jordbruk
4	Skogsbruk
5	Fiske

Kommentar: ”Rangordna följande fem politikområden utifrån hur viktiga du anser dem vara: i) fiske, ii) jordbruk, iii) skogsbruk, iv) energiförsörjning, v) transporter och infrastruktur.”

Rangordningen visar att energiförsörjning tydligt dominerar allmänhetens prioriteringslista, följt av transporter, jordbruk och skogsbruk, medan fiske får lägst prioritet.

Tabell 9 visar hur olika grupper inom befolkningen fördelar sig bland dem som angivit ett visst politikområde på första plats. Av samtliga respondenter prioriterade en majoritet på 56 procent energiförsörjning, följt av 21 procent som valde jordbruk, 13 procent som ansåg transporter och infrastruktur vara viktigast, samt 5 procent vardera som placerade fiske respektive skogsbruk på första plats.

Fördelningen mellan könen visar att män är något mer benägna att prioritera fiske, skogsbruk och energiförsörjning än kvinnor, medan kvinnor i något högre utsträckning återfinns bland dem som prioriterar jordbruk och transporter. Med

avseende på ålder finns inga tydliga och signifikanta skillnader i hur man prioriterar bland de olika områdena, utan mönstret ser mer eller mindre lika ut oavsett område. Något fler i åldrarna 45–60 år prioriterar fiske främst, medan personer över 60 år i större utsträckning placerar energiförsörjning på förstaplats. När det gäller utbildningsnivå är personer med hög utbildning tydligt överrepresenterade bland dem som valt energiförsörjning och transporter, medan de med lägre utbildning i något större utsträckning återfinns bland dem som prioriterat fiske, jordbruk och skogsbruk. Skillnaderna är dock inte dramatiska, och de med medelhög utbildning utgör ofta den största andelen inom varje politikområde.

Tabell 9. Rangordning, andelar i olika kategorier som valt plats 1 (procent).

	Fiske	Jordbruk	Skogsbruk	Energi-försörjning	Transporter och infrastruktur
Samtliga	5	21	5	56	13
Kön					
Man	55	42	58	56	47
Kvinna	45	58	42	44	53
Ålder					
18–29 år	6	9	11	6	8
30–44 år	20	25	26	21	24
45–60 år	40	30	32	32	32
60+ år	34	36	31	41	36
Utbildning					
Låg	6	6	10	6	4
Medellåg	35	31	27	27	27
Medelhög	25	26	32	24	26
Hög	34	37	31	43	43
Bostadsområde					
Ren landsbygd	14	29	24	16	18
Mindre tätort	23	30	26	27	19
Stad eller större tätort	36	28	26	32	39
Sthlm, Gbg, Malmö	27	13	24	24	24
Inkomst					
Låg	33	40	44	31	28
Medel	62	55	50	56	59
Hög	5	5	6	13	13
Vänster-höger					
Klart till vänster	13	9	17	13	13
Något till vänster	31	32	31	23	35
Varken eller	30	31	26	27	22
Något till höger	21	21	16	26	25
Klart till höger	5	7	10	11	5
Kunskap miljöfrågor					
Låg	4	3	2	6	5
Medel	57	54	44	56	52
Hög	39	43	54	38	43

Kommentar: Tabellen visar fördelningen på ett antal variabler utifrån vilket område som prioriterats främst.

Som fortsatt framgår av Tabell 9 har däremot bostadsområde en tydlig koppling till val av politikområde. Personer bosatta på ren landsbygd är överrepresenterade bland dem som valt jordbruk och skogsbruk, medan invånare i större tätorter och särskilt i storstäder som Stockholm, Göteborg och Malmö främst återfinns bland dem som prioriterat fiske, transporter och energiförsörjning. Jordbruk sticker ut som det område där andelen landsbygdsboende är klart högst. Inkomstnivå påverkar också prioriteringarna. De med låg inkomst tenderar att i högre grad välja fiske, jordbruk och skogsbruk som viktigaste politikområden, medan höginkomsttagare i större utsträckning återfinns bland dem som valt energiförsörjning och transporter. Medelinkomsttagare är den dominerande gruppen i samtliga politikområden.

Politiska preferenser, här mätt som självskattad placering på vänster-höger-skalan, visar att personer som placerar sig klart till vänster är något mer representerade bland dem som valt fiske och skogsbruk, medan de som placerar sig något eller klart till höger oftare har valt energiförsörjning. Jordbruk och transporter har en jämnare fördelning rent ideologiskt. Vad gäller självskattad kunskap om miljöfrågor är personer med hög kunskap särskilt vanliga bland dem som prioriterat skogsbruk, jordbruk och transporter. Däremot är de med låg kunskap mest förekommande bland dem som valt fiske och i viss mån även transporter, även om andelarna är små.

Sammantaget kompletterar tabellen resultaten i tabell 7. Det är tydligt att energiförsörjning engagerar breda grupper, men att de som valt jordbruk och skogsbruk som viktigast tenderar att bo på landsbygd, har lägre inkomst och något lägre utbildning. Transporter och infrastruktur prioriteras främst av personer i stadsmiljö med hög utbildning, medan fiske samlar en liten men tydlig grupp män och storstadsbor med låg eller medelhög utbildning.

5. Attityder till styrmedel

I undersökningen ställer vi även ett stort antal frågor om inställning till olika politiska åtgärder och styrmedel kopplade till klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald. Syftet har varit att få en bred bild av vilka typer av åtgärder som åtnjuter ett brett stöd, vilka som möter motstånd, och om det finns mönster i hur olika slags styrmedel – som skatter, subventioner, regleringar och offentliga investeringar – uppfattas av befolkningen.

Svaren på dessa 31 åtgärder och styrmedel är först listade i tabell 10 och sedan även rangordnade efter störst positivt balansmått i figur 3. Resultaten visar att det finns ett genomgående starkt stöd för flera styrmedel, särskilt de som bygger på statliga subventioner eller investeringar. Mest populärt är förslaget att utöka subventionerna till lantbrukare som låter djur beta ute för att gynna artrikedomen, med hela 62 procent som är starkt positiva och ett samlat nettostöd på +87 procentenheter. Även förslag som rör skydd av natur och ekosystem, såsom att skydda fler marina områden (+78), värna det svenska skogsbruket så att det kan ersätta fossila produkter (+72), och att öka finansieringen för skydd av värdefull natur (+67), har mycket brett stöd i befolkningen. Åtgärder inom jordbruket och skogsbruket som syftar till att gynna klimatet och biologisk mångfald tycks således tilltala en stor andel av respondenterna, särskilt när de bygger på belöningsystem snarare än krav eller skatter.

Tabell 10. Allmänhetens inställning till olika styrmedel (procent).

	Starkt negativ	Något negativ	Varken eller	Något positiv	Starkt positiv	Ingen upp./vet ej	Summa	Balans
1 Höja reduktionsplikten, d.v.s. utöka inblandningen av biodrivmedel i bensin och diesel	15	10	16	25	28	6	100	+28
2 Reformera reseavdraget så att alla transportslag gynnas lika	6	8	22	25	24	15	100	+35
3 Nybilsförsäljningen 2035 ska endast bestå av nollutsläppsbilar, dvs. elbilar	23	16	17	20	21	3	100	+2
4 Utvidga antalet miljözoner i innerstäder	11	12	22	24	26	5	100	+27
5 Fördela stöd till industrier som tillverkar produkter som är viktiga för omställningen, såsom elbilar, förnybar energi och grön teknik	7	8	15	33	35	2	100	+53
6 Sänka hastigheten på motorvägar och motortrafikleder (90-vägar och uppåt)	22	20	25	19	10	4	100	-13
7 Subventionera köp av elbilar	16	12	22	26	20	4	100	+18
8 Utöka lånegarantier för energi-effektivisering vid renovering av byggnader	2	4	18	41	29	6	100	+64
9 Inför statliga subventioner som underlättar utbyggandet av vindkraft	13	10	17	29	27	4	100	+33
10 Utöka det statliga stödet till anläggningar som fångar in och lagrar koldioxid	6	5	17	35	30	7	100	+54

	Starkt negativ	Något negativ	Varken eller	Något positiv	Starkt positiv	Ingen upp./vet ej	Summa	Balans	
11	Öka skatteavdraget för installation av grön teknik (nätanslutet solcellssystem, system för lagring av egenproducerad elenergi, laddningspunkt till elbil)	5	6	15	34	38	2	100	+61
12	Utöka subventionerna till lantbrukare som låter djur beta ute och därmed gynnar artrikedomen	1	1	7	27	62	2	100	+87
13	Ta bort subventioner på fossila bränslen inom jordbruket	13	13	32	19	14	9	100	+7
14	Inför subventioner till lantbrukare som på sin jordbruksmark planterar skog som kan ta upp och lagra koldioxid	7	8	19	32	30	4	100	+47
15	Utöka offentliga stödinsatser till ekologiskt jordbruk och ekologisk djurhållning	3	5	18	33	39	2	100	+64
16	Inför en klimatskatt på jordbrukets växthusgasutsläpp	21	17	28	18	8	8	100	-12
17	Inför krav på utsläppsminskande åtgärder inom jordbruket, exempelvis obligatorisk användning av fodertillsatser som minskar metanutsläpp	12	10	25	31	14	8	100	+23
18	Utöka stödet för att återställa våtmarker	7	6	21	32	30	4	100	+49
19	Inför subventioner till skogsägare som låter bli att avverka sin skog så att den kan ta upp och lagra koldioxid	5	5	21	35	30	4	100	+55
20	Försvaga strandskyddet	32	18	23	12	7	8	100	-31
21	Ökad finansiering av skydd av och åtgärder för värdefull natur (ex. naturreservat, nationalparker, Natura 2000-områden)	3	4	17	35	39	2	100	+67
22	Skydda fler marina områden	1	2	13	33	48	3	100	+78
23	Skydda mer skog av biodiversitetsskäl	4	5	20	31	33	7	100	+55
24	Värna det svenska skogsbruket så att det kan bidra med produkter som ersätter fossila bränslen	2	2	16	38	38	4	100	+72
25	En strikt miljöprövning måste göras inför att nya gruvor öppnas så att natur och djurliv skyddas	4	7	17	27	42	3	100	+58
26	Miljöprövningen måste förenklas så det går snabbare att öppna gruvor och bryta de metaller som behövs för klimatomställningen	14	16	27	22	13	8	100	+5
27	Inför statliga subventioner som underlättar utbyggandet av kärnkraft	19	11	20	19	26	5	100	+15
28	Höj skatten på fossila bränslen som är skadliga för klimatet	16	14	22	25	21	2	100	+16
29	Subventionera icke-fossila bränslen som inte är skadliga för klimatet	5	6	22	35	28	4	100	+52
30	Inför skatt på livsmedel med hög klimatpåverkan, t.ex. på rött kött	23	18	24	21	12	2	100	-8
31	Införa strängare hållbarhetskrav på skogsbruket, t.ex. förbud mot kalhyggen	7	8	22	30	28	5	100	+43

Kommentar: "Vad är din uppfattning om följande förslag?" Svarsalternativ framkommer i tabellen. Balansmätt uträknas genom att subtrahera andelen negativa från andelen positiva.

Inte så förvånande är subventioner en styrmedelstyp som generellt uppfattas positivt. Exempelvis får förslag om att subventionera icke-fossila bränslen (+52), och att fördela stöd till industrier som tillverkar produkter som är viktiga för omställningen (+53), eller utöka lånegarantier för energieffektivisering (+64) höga positiva balanssiffror. Även vissa regelbaserade eller investeringsinriktade åtgärder, som att införa strängare hållbarhetskrav på skogsbruk (+43) eller återställa våtmarker (+49), har starkt stöd.

Mer delade uppfattningar återfinns kring förslag som rör skatter, särskilt där individens beteende direkt påverkas. Exempelvis har införande av en klimatskatt på livsmedel med hög klimatpåverkan (till exempel rött kött) ett negativt balansvärde på -8, medan en klimatskatt på jordbrukets växthusgasutsläpp möts av ännu starkare motstånd (-12). Den starkaste negativa reaktionen gäller dock förslaget att försvaga strandskyddet, som har ett nettostöd på -31, vilket visar att försvagat miljöskydd åtnjuter väldigt lågt stöd.

Förslag om att förenkla miljöprovningen för gruvor (så att det går snabbare att bryta metaller till klimatomställningen) har ett svagt stöd, med ett balansvärde tämligen nära noll (+5). Däremot får det alternativa förslaget – att miljöprovningen i stället ska vara strikt, i syfte att skydda biologisk mångfald – ett mycket högt stöd (+58), vilket antyder att befolkningen i högre grad prioriterar miljöhänsyn även när det gäller klimatomställningsrelaterad infrastruktur.

Sammantaget visar resultaten att styrmedel som bygger på positiva incitament, som subventioner och stöd, generellt är mer populära än tvingande åtgärder som skatter eller regleringar som direkt påverkar individens vardag. Samtidigt finns det också stort stöd för vissa regleringar, särskilt när de handlar om att skydda natur och miljö, vilket tyder på att miljöhänsyn ändå väger tungt för många.

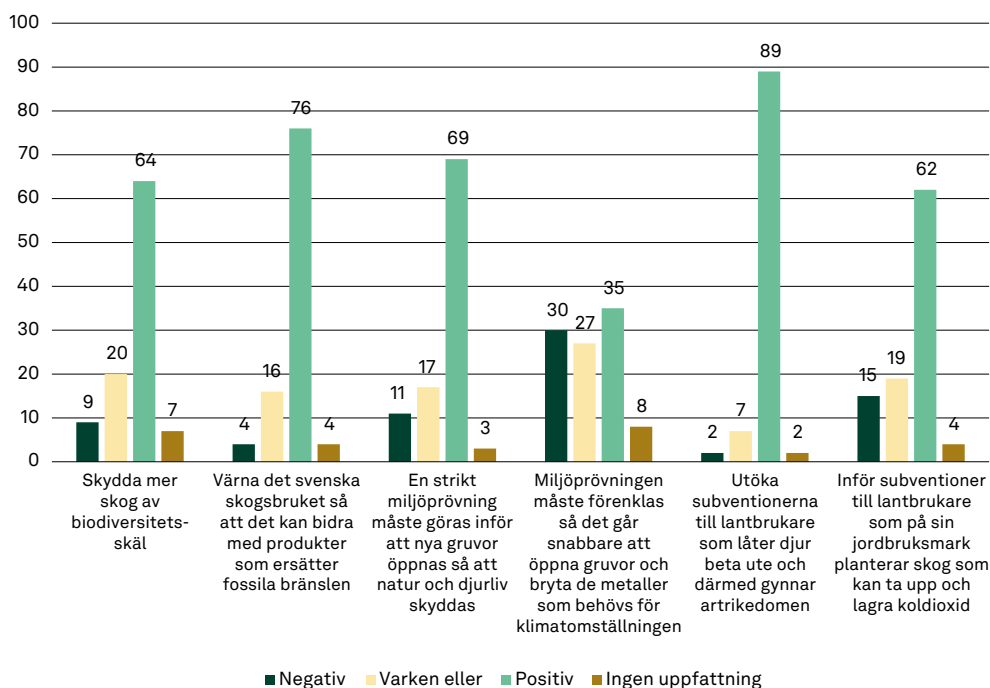
Figur 3. Stapeldiagram styrmedel, sorterat utifrån balansmätt.

Kommentar: "Vad är din uppfattning om följande förslag?" Svartaltnativ framkommer i tabellen. Balansmätt uträknas genom att subtrahera andelen negativa från andelen positiva.

6. Konflikt: Biodiversitet vs. Klimat

Ett syfte med denna rapport är att undersöka om det finns en upplevd konflikt i den svenska allmänhetens syn på åtgärder för att mildra klimatförändringar och åtgärder kopplade till biodiversitet. Detta är två miljökriser som ofta beskrivs som sammanflätade, men som i praktiken ibland kan hamna i ett spänningsförhållande. Klimatåtgärder, exempelvis utbyggnad av förnybar energi eller ökad produktion av biomassa, kan i vissa fall hota värdefulla ekosystem och arter. Samtidigt kan åtgärder för att skydda naturen, som att begränsa avverkning eller markexploatering (exempelvis gruvor), uppfattas som hinder för klimatomställningen. Denna potentiella målkonflikt är inte bara av politisk och praktisk betydelse, utan kan också präglade hur medborgare prioriterar mellan olika miljöpolitiska mål.

I Figur 4 visas svarsfördelningen på sex frågor som belyser den potentiella konflikten mellan klimat- och biodiversitetsmål inom tre olika områden: skogsbruk, miljöprövning och jordbruk. Varje område innehåller en fråga med fokus på biodiversitet och en fråga med fokus på klimat.

Figur 4. Åsikter om olika förslag kopplade till biodiversitet och klimat.

Kommentar: "Vad är din uppfattning om följande förslag?" "Negativ" utgörs av svarsalternativen 'starkt negativ' och 'något negativ'. "Positiv" utgörs av svarsalternativen 'något positiv' och 'starkt positiv'.

När vi jämför de två frågorna inom skogsbruket, de två stapelparen längst till vänster, framgår att en stor majoritet, 76 procent, är positiva till att värna det svenska skogsbruket så att det bidrar med produkter som ersätter fossila bränslen, vilket är en klimatåtgärd. Samtidigt är 64 procent positiva till att skydda mer skog av biodiversitetsskäl, vilket visar ett starkt stöd för båda perspektiven. Noterbart är att negativa svar är fler när det gäller biodiversitetsskydd (9 procent) jämfört med klimatåtgärden (4 procent).

För miljöprövningen finns däremot en tydligare konflikt. Här är 69 procent positiva till en strikt miljöprövning som skyddar natur och djurliv, alltså en biodiversitetsinriktad åtgärd. Samtidigt är färre, 35 procent, positiva till att miljöprövningen ska förenklas för att snabbare möjliggöra klimatåtgärder som att öppna gruvor. Den senare frågan har också en betydligt högre andel negativa svar (30 procent) jämfört med den förstnämnda (11 procent), vilket tyder på att respondenterna värderar biodiversitetsskyddet högre än förenkling av klimatåtgärder i detta fall. När det gäller subventioner för lantbrukare är mönstret liknande. En mycket stor majoritet, 89 procent, är positiva till att utöka subventioner till lantbrukare som låter betande djur gynna artrikedomen, medan 62 procent är positiva till subventioner för lantbrukare som planterar skog för att ta upp och lagra koldioxid, alltså en klimatåtgärd. Negativa svar är generellt låga i båda fallen, men något högre för klimatåtgärden (15 procent) jämfört med biodiversitetsåtgärden (2 procent).

Sammantaget visar figur 4 att det finns starkt stöd för åtgärder både för biodiversitet och klimat, men inom miljöprövningsområdet finns en tydligare skillnad i att respondenterna prioriterar skyddet av natur och djurliv högre än förenkling av klimatåtgärder. Detta indikerar en viss konflikt, eller spänning, mellan klimat- och biodiversitetsmål, medan det för områdena skogsbruk och jordbruk verkar finnas en mer samstämmig syn på de två målen.

Härnäst följer sex tabeller där vi redovisar svarsfördelningen på de sex frågorna från de tre tidigare nämnda områdena inom olika sociodemografiska grupper och inom olika politiska hemvister. Först ut är tabell 11 som visar hur stödet för att skydda mer skog av biodiversitetsskäl varierar i olika grupper. Överlag är stödet mycket starkt: totalt 64 procent är positiva, varav 33 procent är starkt positiva. Endast 9 procent är negativa. Det ger ett nettostöd (balansmått) på +55 procentenheter.

Stödet är relativt jämnt fördelat mellan könen, men kvinnor är något mer positiva än män: 71 procent av kvinnorna är positiva jämfört med 57 procent av männen. I åldersgrupperna är det personer i åldern 30–44 år som är mest positiva (balansmått på +62). Stödet i övriga ålderskategorier är lägre, men fortfarande högt, där balansmåttan varierar mellan +51 och +53.

Tabell 11. Skydda mer skog av biodiversitetsskäl (procent).

	Starkt negativ	Något negativ	Varken eller	Något positiv	Starkt positiv	Ingen upp./vet ej	Summa	Antal	Balans
Samtliga	4	5	20	31	33	7	100	2 097	+55
Kön									
Man	6	8	23	30	27	6	100	1 096	+43
Kvinna	1	2	17	31	40	9	100	1 001	+68
Ålder									
18–29 år	5	7	16	31	33	8	100	153	+52
30–44 år	4	4	17	33	37	5	100	470	+62
45–60 år	4	6	21	30	33	6	100	674	+53
60+ år	4	5	21	30	30	10	100	800	+51
Utbildning									
Låg	5	6	26	30	22	11	100	123	+41
Medellåg	4	5	23	34	25	9	100	595	+50
Medelhög	4	5	20	30	34	7	100	533	+55
Hög	3	5	16	30	40	6	100	846	+62
Bostadsområde									
Ren landsbygd	8	10	23	24	29	6	100	405	+35
Mindre tätort	4	6	21	30	29	10	100	558	+49
Stad eller större tätort	2	3	20	35	33	7	100	671	+63
Sthlm, Gbg, Malmö	2	4	15	32	42	5	100	463	+68
Inkomst									
Låg	4	3	17	29	37	10	100	698	+59
Medel	4	6	21	31	32	6	100	1 177	+53
Hög	6	11	21	32	27	3	100	222	+42
Vänster-höger									
Klart till vänster	0	1	7	28	59	5	100	259	+86
Något till vänster	1	2	15	34	41	7	100	568	+72
Varken eller	4	5	22	30	30	9	100	573	+51
Något till höger	5	9	26	33	19	8	100	509	+38
Klart till höger	12	13	27	21	20	7	100	188	+16
Kunskap miljöfrågor									
Låg	3	2	27	31	16	21	100	102	+42
Medel	3	5	21	35	27	9	100	1 145	+54
Hög	5	7	17	25	43	3	100	850	+56

Kommentar: "Vad är din uppfattning om följande förslag?" Utbildning: Låg = upp till 'grundskola eller motsvarande, 9 år eller längre'; Medellåg = upp till 'gymnasium eller motsvarande, 3 år eller längre'; Medelhög = upp till 'högskola/universitet, kortare än 3 år'; Hög = upp till 'forskarutbildning'. Inkomst: Låg = 0 – 29 999 kronor i månaden; Medel = 30 000 – 59 999 kronor i månaden; Hög = 60 000 kronor i månaden och uppåt. Kunskap miljöfrågor, "Hur kunnig anser du dig vara i klimat och miljöfrågor?", elvagrads skala (0–10): Låg = 0–3; Medel = 4–6; Hög = 7–10.

Utbildningsnivå påverkar också inställningen. De med hög utbildning är tydligt mest positiva (balans +62), medan personer med låg utbildning har ett lägre men fortfarande tydligt positivt stöd (+41). Med avseende på inkomst uppvisar personer med hög inkomst lägre stöd (+42) än de med låg inkomst (+59). Även bostadsområde spelar roll. Det starkaste stödet finns i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö (+68), medan stödet är lägre på ren landsbygd (+35). Detta mönster tyder på att urban befolkning i större utsträckning förespråkar ökade naturskyddsinsatser i skogen.

Det mest slående mönstret syns dock i den politiska självplaceringen. Personer som identifierar sig klart till vänster uppvisar ett mycket starkt stöd för att skydda

mer skog (+86), medan stödet faller successivt ju längre åt höger på skalan man befinner sig. Bland de som placerar sig klart till höger är balansmättet endast +16 – ett uttryck för att frågan mycket väl uppfattas som politiskt polariserad. Slutligen visar tabellen att högre självskattad kunskap om miljö- och klimatfrågor hänger samman med starkare stöd. Bland personer som uppger hög kunskap är hela 68 procent positiva, jämfört med 47 procent bland dem med låg kunskap. Balansen ökar i takt med kunskapsnivån, från +42 till +56.

Tabell 12 visar hur olika grupper i befolkningen ställer sig till att värna det svenska skogsbruket så att det kan bidra med produkter som ersätter fossila bränslen – en klimatåtgärd med koppling till skogen. Det övergripande stödet är mycket starkt. Totalt 76 procent är positiva, varav 38 procent är starkt positiva. Endast 4 procent är negativa, vilket ger ett mycket högt balansmätt på +72 procentenheter.

Tabell 12. Värna det svenska skogsbruket så att det kan bidra med produkter som ersätter fossila bränslen (procent).

	Starkt negativ	Något negativ	Varken eller	Något positiv	Starkt positiv	Ingen upp./vet ej	Summa	Antal	Balans
Samtliga	2	2	16	38	38	4	100	2097	+72
Kön									
Man	2	4	20	39	33	2	100	1096	+66
Kvinna	1	1	13	36	44	5	100	1001	+78
Ålder									
18–29 år	2	3	15	31	37	12	100	153	+63
30–44 år	3	3	16	37	37	4	100	470	+68
45–60 år	2	2	18	38	37	3	100	674	+71
60+ år	1	2	16	38	40	3	100	800	+75
Utbildning									
Låg	2	4	22	29	37	6	100	123	+60
Medellåg	2	3	17	37	38	3	100	595	+70
Medelhög	1	2	17	38	38	4	100	533	+73
Hög	2	3	14	39	39	3	100	846	+73
Bostadsområde									
Ren landsbygd	3	3	20	32	39	3	100	405	+65
Mindre tätort	2	3	17	37	37	4	100	558	+69
Stad eller större tätort	1	2	15	40	38	4	100	671	+75
Sthlm, Gbg, Malmö	1	3	14	39	39	4	100	463	+74
Inkomst									
Låg	2	2	17	33	41	5	100	698	+70
Medel	2	3	16	39	37	3	100	1177	+71
Hög	2	3	17	44	32	2	100	222	+71
Vänster-höger									
Klart till vänster	2	1	12	37	45	3	100	259	+79
Något till vänster	0	3	12	39	42	4	100	568	+78
Varken eller	3	2	19	35	36	5	100	573	+66
Något till höger	2	2	17	41	35	3	100	509	+72
Klart till höger	3	6	24	31	33	3	100	188	+55
Kunskap miljöfrågor									
Låg	3	5	18	33	30	11	100	102	+55
Medel	1	2	15	41	37	4	100	1145	+75
Hög	2	4	18	34	40	2	100	850	+68

Kommentar: "Vad är din uppfattning om följande förslag?" Utbildning: Låg = upp till 'grundskola eller motsvarande, 9 år eller längre'; Medellåg = upp till 'gymnasium eller motsvarande, 3 år eller längre'; Medelhög = upp till 'högskola/universitet, kortare än 3 år'; Hög = upp till 'forskarutbildning'. Inkomst: Låg = 0 – 29 999 kronor i månaden; Medel = 30 000 – 59 999 kronor i månaden; Hög = 60 000 kronor i månaden och uppåt. Kunskap miljöfrågor, "Hur kunnig anser du dig vara i klimat och miljöfrågor?", elvagrädig skala (0–10): Låg = 0–3; Medel = 4–6; Hög = 7–10.

Både män och kvinnor är positiva, men kvinnor är något mer positiva totalt (80 procent positiva jämfört med 72 procent bland män), och har också ett högre balansmått (+78 jämfört med +66). När det gäller ålder är mönstret relativt jämnt, men äldre personer tenderar att vara något mer positiva än yngre. Bland personer 60 år och äldre är hela 78 procent positiva, med ett balansmått på +75. Yngre personer (18–29 år) är också övervägande positiva, men har en högre andel som svarar "ingen uppfattning" (12 procent), vilket sänker balansmättet till +63. Utbildningsnivå har viss betydelse, men inte i lika tydlig omfattning som i föregående tabell. Stödet är lägst bland de med låg utbildning (+60) och något högre bland de övriga utbildningsnivåerna, där balansmått ligger mellan +70 och +73, men det är likväldigt högt stöd oavsett utbildningsnivå. Stödet är högre i städer och storstäder (till exempel +75 i större städer och +74 i Stockholm, Göteborg och Malmö) jämfört med ren landsbygd (+65). Det visar att människor i urbana miljöer återigen tenderar att vara något mer positiva till klimatåtgärder via skogsbruk, men stödet är starkt även på landsbygden. Samtliga inkomstgrupper har höga balansmått, från +70 till +71, vilket tyder på att åsikten har ett brett genomslag oavsett ekonomiska resurser.

Även här har politisk självplacering en tydlig påverkan på stöd, även om effekten här är något mindre uttalad jämfört med i tidigare tabell. De som placerar sig klart till vänster är mest positiva (+79) och de klart till höger uttrycker lägst stöd (+55). Jämfört med föregående fråga är den här inte lika politiskt polariserad. Självskattad kunskap om miljöfrågor påverkar stödet där personer med låg kunskap har ett lägre balansmått (+55) än de med medel (+75) eller hög kunskap (+68). Dock är även bland dem med låg kunskap en majoritet positiv, även om osäkerheten är större (11 procent svarar "vet ej").

Här redovisas svaren från det andra politikområdet där vi undersöker förekomsten av en eventuell konflikt, miljöprövningen. I tabell 13 kan vi se att en övervägande majoritet av alla svarande, 69 procent (27 procent något positivt och 42 procent starkt positivt), stödjer att en strikt miljöprövning ska genomföras innan nya gruvor öppnas för att skydda natur och djurliv, vilket ger en tydligt positiv balans på +58 procent. När man bryter ner detta på kön, framträder en markant skillnad där kvinnor är betydligt mer positiva än män, med en balans på +77 jämfört med männens +41.

Tabell 13. En strikt miljöprövning måste göras inför att nya gruvor öppnas så att natur och djurliv skyddas (procent).

	Starkt negativ	Något negativ	Varken eller	Något positiv	Starkt positiv	Ingen upp./vet ej	Summa	Antal	Balans
Samtliga	4	7	17	27	42	3	100	2097	+58
Kön									
Man	6	12	22	28	31	1	100	1096	+41
Kvinna	1	3	11	26	55	4	100	1001	+77
Ålder									
18–29 år	3	9	18	29	35	6	100	153	+52
30–44 år	5	7	18	27	41	2	100	470	+56
45–60 år	2	7	17	29	43	2	100	674	+63
60+ år	4	7	16	26	44	3	100	800	+59
Utbildning									
Låg	6	6	30	21	36	1	100	123	+45
Medellåg	4	7	17	30	38	4	100	595	+57
Medelhög	3	6	19	26	43	3	100	533	+60
Hög	3	8	13	27	46	3	100	846	+62
Bostadsområde									
Ren landsbygd	5	6	20	25	42	2	100	405	+56
Mindre tätort	3	8	17	26	43	3	100	558	+58
Stad eller större tätort	3	8	15	28	43	3	100	671	+60
Sthlm, Gbg, Malmö	4	6	16	30	41	3	100	463	+61
Inkomst									
Låg	3	6	14	26	48	3	100	698	+65
Medel	3	7	18	27	42	3	100	1177	+59
Hög	6	12	20	30	30	2	100	222	+42
Vänster-höger									
Klart till vänster	1	2	6	21	69	1	100	259	+87
Något till vänster	1	4	11	29	53	2	100	568	+77
Varken eller	5	7	19	30	35	4	100	573	+53
Något till höger	3	11	23	28	32	3	100	509	+46
Klart till höger	11	15	24	21	25	4	100	188	+20
Kunskap miljöfrågor									
Låg	5	11	20	27	25	12	100	102	+36
Medel	2	6	18	29	41	4	100	1145	+62
Hög	4	8	15	25	47	1	100	850	+60

Kommentar: "Vad är din uppfattning om följande förslag?" Utbildning: Låg = upp till 'grundskola eller motsvarande, 9 år eller längre'; Medellåg = upp till 'gymnasium eller motsvarande, 3 år eller längre'; Medelhög = upp till 'högskola/universitet, kortare än 3 år'; Hög = upp till 'forskarutbildning'. Inkomst: Låg = 0 – 29 999 kronor i månaden; Medel = 30 000 – 59 999 kronor i månaden; Hög = 60 000 kronor i månaden och uppåt. Kunskap miljöfrågor, "Hur kunnig anser du dig vara i klimat och miljöfrågor?", elvgradig skala (0–10): Låg = 0–3; Medel = 4–6; Hög = 7–10.

Åldersgrupperna är relativt samstämmiga och beträffande utbildning finns en tendens att högre utbildningsnivåer är kopplade till högre stöd för strikt miljöprövning, där gruppen med hög utbildning har en balans på +62 medan lågutbildade visar en lägre balans på +45. Geografiskt sett är stödet jämnt fördelat med något högre balansmått i storstäderna (+61) jämfört med ren landsbygd (+56). Bland de olika inkomstnivåerna är det dock tydligt att låginkomsttagare är mest positiva (+65), medan höginkomsttagare visar något mindre positiv inställning (+42).

När man ser på politisk tillhörighet är skillnaderna stora. De som placerar sig klart till vänster visar starkast stöd (+87), följt av något till vänster (+77) och balansmåtten är betydligt lägre bland de som placerar sig längre höger ut längs den politiska dimen-

sionen (+46 något till höger och +20 bland de klart till höger). Även om samtliga svars-kategorier har positiva balansmått är det tydligt att politisk orientering även för detta område är en stark faktor för hur man ser på miljöprövning i samband med gruvor.

Slutligen visar kunskap i miljöfrågor också en skillnad där personer med medelhög och hög kunskap visar högre positiv balans (+62 respektive +60), medan personer med låg kunskap är mer skeptiska med ett balansmått på +36.

Tabell 14 visar en mer splittrad bild jämfört med föregående tabell, där frågan gäller om miljöprövningen bör förenklas för att snabbare öppna gruvor och utvinna metaller som behövs för klimatomställningen. Totalt sett är balansen mycket låg, endast +5 procent, vilket indikerar att opinionen är ganska jämnt fördelad mellan stöd och motstånd.

Tabell 14. Miljöprövningen måste förenklas så det går snabbare att öppna gruvor och bryta de metaller som behövs för klimatomställningen (procent).

	Starkt negativ	Något negativ	Varken eller	Något positiv	Starkt positiv	Ingen upp./vet ej	Summa	Antal	Balans
Samtliga	14	16	27	22	13	8	100	2097	+5
Kön									
Man	12	16	25	26	17	4	100	1096	+15
Kvinna	16	16	29	18	8	13	100	1001	-6
Ålder									
18–29 år	12	16	31	17	10	14	100	153	-1
30–44 år	14	15	30	21	11	9	100	470	+3
45–60 år	17	17	26	22	11	7	100	674	-1
60+ år	12	15	26	24	15	8	100	800	+12
Utbildning									
Låg	10	12	34	27	15	2	100	123	+20
Medellåg	11	15	28	25	13	8	100	595	+12
Medelhög	15	15	28	22	12	8	100	533	+4
Hög	17	18	25	19	12	9	100	846	-4
Bostadsområde									
Ren landsbygd	19	17	26	19	12	7	100	405	-5
Mindre tätort	14	16	28	24	11	7	100	558	+5
Stad eller större tätort	11	16	29	22	12	10	100	671	+7
Sthlm, Gbg, Malmö	13	15	25	23	15	9	100	463	+10
Inkomst									
Låg	15	15	26	20	13	11	100	698	+3
Medel	14	17	29	21	11	8	100	1177	+1
Hög	12	15	19	31	19	4	100	222	+23
Vänster-höger									
Klart till vänster	28	20	25	12	5	10	100	259	-31
Något till vänster	17	19	28	19	9	8	100	568	-8
Varken eller	11	16	33	20	11	9	100	573	+4
Något till höger	8	13	24	30	17	8	100	509	+26
Klart till höger	10	10	21	32	22	5	100	188	+34
Kunskap miljöfrågor									
Låg	10	10	30	20	10	20	100	102	+10
Medel	10	15	29	25	11	10	100	1145	+11
Hög	21	18	24	19	14	4	100	850	-6

Kommentar: "Vad är din uppfattning om följande förslag?" Utbildning: Låg = upp till 'grundskola eller motsvarande, 9 år eller längre'; Medellåg = upp till 'gymnasium eller motsvarande, 3 år eller längre'; Medelhög = upp till 'högskola/universitet, kortare än 3 år'; Hög = upp till 'forskarutbildning'. Inkomst: Låg = 0 – 29 999 kronor i månaden; Medel = 30 000 – 59 999 kronor i månaden; Hög = 60 000 kronor i månaden och uppåt. Kunskap miljöfrågor, "Hur kunnig anser du dig vara i klimat och miljöfrågor?", elvgradig skala (0–10): Låg = 0–3; Medel = 4–6; Hög = 7–10.

När man delar upp på kön syns även här en skillnad där män är något mer positiva till förenklingar med en balans på +15, medan kvinnor är mer skeptiska med en negativ balans på -6. Åldersmässigt visar personer över 60 år en mer positiv inställning (+12), medan yngre åldersgrupper ligger nära neutral eller något negativ balans. Utbildningsnivåerna visar en trend där lågutbildade har högst positiv balans (+20) och medelhögt utbildade (+4), medan de med hög utbildning i stället visar en något negativ balans (-4). Geografiskt hittas det mest negativa stödet på landsbygden (-5) medan större tätorter och storstäder har positiva balansmått runt +7 till +10.

Inkomstnivåerna skiljer sig också åt tydligt, där höginkomsttagare är mest positiva till förenklingar (+23), medan låg- och medelinkomsttagare har balansmått nära noll, där det alltså finns ungefär lika många positiva som negativa. Politisk tillhörighet visar de starkaste skillnaderna, där personer som identifierar sig klart till vänster är starkt negativa till förenklingar (-31), medan personer klart till höger är mest positiva (+34). De som befinner sig någonstans i mitten eller något till höger är också relativt positiva (+4 till +26) och resultaten indikerar därför att frågan om att förenkla miljöprövningen i syfte att etablera nya gruvor helt klart är en politiskt polariserad fråga. Slutligen visar självuppskattad kunskap om miljöfrågor en liknande splittring, där personer med låg och medelkunskap är något mer positiva till att förenkla miljöprövningen (+10 respektive +11), medan personer som anser sig själva ha hög kunskap är mer negativa (-6).

Tabell 15 visar att det finns en stark och tydlig majoritet som stödjer en utökning av subventionerna till lantbrukare som låter djur beta ute, vilket bidrar till att gynna artrikedomen. Totalt sett är stödet mycket högt, med ett balansmått på +87 procent – endast två procent av de svarande är emot förslaget. Oavsett kön är stödet mycket starkt, kvinnor visar marginellt större entusiasm än män, med ett balansmått på +90 jämfört med männens +84.

Tabell 15. Utöka subventionerna till lantbrukare som låter djur beta ute och därmed gynnar artrikedomen (procent).

	Starkt negativ	Något negativ	Varken eller	Något positiv	Starkt positiv	Ingen upp./vet ej	Summa	Antal	Balans
Samtliga	1	1	7	27	62	2	100	2 097	+87
Kön									
Man	1	2	9	34	53	1	100	1096	+84
Kvinna	1	1	4	20	72	2	100	1001	+90
Ålder									
18–29 år	1	2	6	29	59	3	100	153	+85
30–44 år	2	1	4	29	62	2	100	470	+88
45–60 år	1	2	7	28	60	2	100	674	+85
60+ år	0	1	8	26	64	1	100	800	+89
Utbildning									
Låg	2	1	14	24	57	2	100	123	+78
Medellåg	0	1	6	28	63	2	100	595	+90
Medelhög	1	1	7	26	64	1	100	533	+88
Hög	1	1	6	29	61	2	100	846	+88
Bostadsområde									
Ren landsbygd	1	1	5	22	70	1	100	405	+90
Mindre tätort	1	1	8	27	62	1	100	558	+87
Stad eller större tätort	0	1	6	30	61	2	100	671	+90
Sthlm, Gbg, Malmö	1	2	7	30	57	3	100	463	+84

	Starkt negativ	Något negativ	Varken eller	Något positiv	Starkt positiv	Ingen upp./vet ej	Summa	Antal	Balans
Inkomst									
Låg	1	1	5	22	68	3	100	698	+88
Medel	1	1	6	29	62	1	100	1177	+89
Hög	1	2	11	41	44	1	100	222	+82
Vänster-höger									
Klart till vänster	0	0	4	25	70	1	100	259	+95
Något till vänster	1	0	3	25	70	1	100	568	+94
Varken eller	1	2	8	25	61	3	100	573	+83
Något till höger	1	1	9	33	54	2	100	509	+85
Klart till höger	2	3	10	34	50	1	100	188	+79
Kunskap miljöfrågor									
Låg	2	1	5	35	51	6	100	102	+83
Medel	0	1	7	27	63	2	100	1145	+89
Hög	1	1	7	27	63	1	100	850	+88

Kommentar: "Vad är din uppfattning om följande förslag?" Utbildning: Låg = upp till 'grundskola eller motsvarande, 9 år eller längre'; Medellåg = upp till 'gymnasium eller motsvarande, 3 år eller längre'; Medelhög = upp till 'högskola/universitet, kortare än 3 år'; Hög = upp till 'forskarutbildning'. Inkomst: Låg = 0 – 29 999 kronor i månaden; Medel = 30 000 – 59 999 kronor i månaden; Hög = 60 000 kronor i månaden och uppåt. Kunskap miljöfrågor, "Hur kunnig anser du dig vara i klimat och miljöfrågor?", elvgradig skala (0–10): Låg = 0–3; Medel = 4–6; Hög = 7–10.

Även när man ser till åldersgrupper är stödet mycket högt i samtliga segment, från de yngre (18–29 år) med +85 till de äldre (60+) som visar en balans på +89. Det finns också en jämn hög acceptans över utbildningsnivåer, där alla kategorier från låg till hög utbildning ligger mellan +78 och +88. Bostadsområdet spelar liten roll för stödet, även om det är marginellt starkare på landsbygden (+90) än i storstäder (+84 till +90). Inkomstnivåerna visar också ett brett stöd, där samtliga grupper är positiva, men med en något lägre balans bland höginkomsttagare (+82).

Politiskt är stödet tydligt starkast bland de som placerar sig till vänster på skalan, med balansmått på +95 respektive +94 procent, men även bland de som står klart till höger finns en tydlig majoritet som är positiva (+79). Slutligen är balansmåtteten höga oavsett hur kunnig man anser sig vara i miljöfrågor. Sammantaget visar resultaten att frågan har brett stöd oavsett sociodemografisk och politisk tillhörighet. Är det något som avviker så är det relativt låga stödet i grupperna lågutbildade och bland personer längst till höger på den politiska skalan.

I tabell 16 redovisas svarsfördelningen på frågan om att införa subventioner till lantbrukare som på sin jordbruksmark planterar skog som kan ta upp och lagra koldioxid. Det finns ett starkt stöd och totalt sett visar balansmättet (+47) att en klar majoritet är positiv till detta förslag. Stödet är tydligt högre bland kvinnor (+63) jämfört med män (+32), vilket indikerar en könsskillnad i synen på denna fråga.

Tabell 16. Inför subventioner till lantbrukare som på sin jordbruksmark planterar skog som kan ta upp och lagra koldioxid (procent).

	Starkt negativ	Något negativ	Varken eller	Något positiv	Starkt positiv	Ingen upp./vet ej	Summa	Antal	Balans
Samtliga	7	8	19	32	30	4	100	2097	+47
Kön									
Man	10	11	24	31	22	2	100	1096	+32
Kvinna	4	5	14	33	39	5	100	1001	+63
Ålder									
18–29 år	8	6	14	33	33	6	100	153	+52
30–44 år	6	7	16	33	34	4	100	470	+54
45–60 år	8	9	21	33	26	3	100	674	+42
60+ år	7	8	20	30	31	4	100	800	+46
Utbildning									
Låg	9	7	19	31	32	2	100	123	+47
Medellåg	7	7	23	32	28	3	100	595	+46
Medelhög	7	9	18	32	30	4	100	533	+46
Hög	8	8	18	31	31	4	100	846	+46
Bostadsområde									
Ren landsbygd	15	11	23	25	23	3	100	405	+22
Mindre tätort	8	7	19	34	30	2	100	558	+49
Stad eller större tätort	4	7	19	34	32	4	100	671	+55
Sthlm, Gbg, Malmö	5	7	16	32	35	5	100	463	+55
Inkomst									
Låg	7	6	18	31	33	5	100	698	+51
Medel	7	9	19	33	29	3	100	1177	+46
Hög	12	11	23	28	23	3	100	222	+28
Vänster-höger									
Klart till vänster	4	5	11	37	39	4	100	259	+67
Något till vänster	4	8	16	31	38	3	100	568	+57
Varken eller	10	8	19	32	27	4	100	573	+41
Något till höger	8	8	25	33	23	3	100	509	+40
Klart till höger	14	13	24	23	23	3	100	188	+19
Kunskap miljöfrågor									
Låg	4	4	17	41	23	11	100	102	+56
Medel	5	6	19	36	30	4	100	1145	+55
Hög	11	11	20	25	31	2	100	850	+34

Kommentar: "Vad är din uppfattning om följande förslag?" Utbildning: Låg = upp till 'grundskola eller motsvarande, 9 år eller längre'; Medellåg = upp till 'gymnasium eller motsvarande, 3 år eller längre'; Medelhög = upp till 'högskola/universitet, kortare än 3 år'; Hög = upp till 'forskarutbildning'. Inkomst: Låg = 0 – 29 999 kronor i månaden; Medel = 30 000 – 59 999 kronor i månaden; Hög = 60 000 kronor i månaden och uppåt. Kunskap miljöfrågor, "Hur kunnig anser du dig vara i klimat och miljöfrågor?", elvgradig skala (0–10): Låg = 0–3; Medel = 4–6; Hög = 7–10.

Åldersmässigt är stödet stabilt och jämnt fördelat, med en något högre popularitet bland personer mellan 18 och 44 år, där balansen ligger runt +52 till +54 procent, medan äldre grupper visar något lägre men fortfarande positiva balansmått (+42 till +46). Utbildningsnivån verkar inte påverka stödet i någon utsträckning, då balansen ligger stabilt runt +46 till +47 procent oavsett utbildningskategori. Däremot finns en tydlig skillnad beroende på bostadsområde – personer i ren landsbygd visar ett lägre stöd (+22), medan de som bor i stad eller större tätort och i storstadsområden visar ett betydligt starkare stöd (+55). När det gäller inkomstnivåer är stödet svagare bland höginkomsttagare (+28) jämfört med låg- och medelinkomsttagare (+46 till +51). Politiskt är stödet starkast bland de som befinner sig till vänster (+57 respektive +67) och lägre bland de som befinner sig till höger på skalan (+19 respektive +40). Kunskap om miljöfrågor spelar också roll, där personer med låg till medelhög kunskap visar en högre positiv balans (+55 till +56), medan de med hög kunskap har ett något lägre stöd (+34).

Inom skogsbruksområdet tycks det inte finnas någon tydlig konflikt mellan klimatåtgärden och biodiversitetsskyddet. Båda förslagen möter brett stöd, där skydd av skog för biologisk mångfald har höga och positiva balansmått och stärkandet av skogsbruket som klimatåtgärd stöds i än större utsträckning. Detta indikerar att många, på ett generellt plan, ser både bevarandet av ekosystem och användningen av trä för att ersätta fossila produkter som förenliga mål snarare än motstridiga. När det gäller miljöprovning vid gruvöppningar framträder däremot en tydlig konflikt. En strikt provning för att skydda natur och djurliv har ett brett stöd, medan förslaget att förenkla provningen för att snabbare få fram metaller för klimatomställningen möter betydligt mer tvekan och därmed mer neutrala balansmått (plus/minus noll). Detta visar att många värderar miljöskydd högre än behovet av snabba klimatrelaterade råvaror i just denna fråga, och att det inom denna sektor finns en upplevd spänning mellan naturvård och gruvdrift för klimatsyften.

Inom jordbrukssektorn finns starkt stöd för båda typer av styrmedel, men biodiversitetsåtgärden – subventioner till betande djur för artrikedomen – har ett ännu högre och mer entydigt stöd än subventioner för att plantera skog på jordbruksmark för kolinbindning. Även om båda uppfattas positivt av majoriteten, antyder den större entusiasm för biodiversitetsstödet att det finns en viss preferens för åtgärder som synligt bevarar eller främjar naturvärden, även när klimatåtgärder ses som viktiga. Skillnaden är dock inte så stor att det handlar om en ren konflikt; snarare verkar respondenterna välkomna båda insatserna, med en något starkare lutning åt biodiversitet i just det här fallet. Sammanfattningsvis framgår att det främst inom miljöprovningsfrågan finns en klart upplevd konflikt mellan klimat- och biodiversitetsmål, medan skogsbruk och jordbruk snarare visar samstämmigt stöd för både klimatrelaterade och biodiversitetsinriktade styrmedel, även om styrkan i stödet kan skilja sig något åt mellan de två typerna.

7. Faktorer som förklarar enskilda individers åsikter om klimat- och biodiversitetspolitiska åtgärder

För att förstå vad som påverkar människors attityder till olika klimat- och biodiversitetspolitiska förslag går vi i detta avsnitt vidare med en mer förklarande analys. Nu riktar vi fokus mot att analysera vad som driver stödet, eller motståndet, mot specifika politiska åtgärder.

Analysen utgår från 31 olika policyförslag, som omfattar allt från ekonomiska styrmedel som subventioner och skatter till regleringar och investeringar inom bland annat transport, energi, jordbruk, skogsbruk och naturvård. Respondenterna har bedömt varje förslag på en femgradig skala, där ett högre värde indikerar starkare stöd för åtgärden. Varje fråga behandlas som en egen beroende variabel i våra analyser.

För att förklara variationen i stödet till dessa olika åtgärder använder vi en uppsättning oberoende variabler som speglar både värderingar, förtroende, samhällsnormer och socio-demografiska faktorer som är hämtade från den teoretiska modell vi presenterade i inledningskapitlet. De ideologiska och attitydmässiga dimensionerna fångas upp av respondenternas placering på en vänster-högerskala samt graden av oro för klimatförändringar. Det ska sägas att ideologi är bredare och mer komplex än ställningstagande som kan fångas på en vänster-högerskala. Under senare år har kulturella och värderingsmässiga aspekter blivit viktigare, ibland uttryckt som GAL-TAN (Hooghe and Marks, 2002). I denna enkät har vi emellertid förlitat oss på den klassiska vänster-högerskalan, vilket gör att resultaten inte ger en helt fullständig bild av olika politiska identiteters betydelse i sammanhanget.

Vidare inkluderas två typer av institutionellt förtroende: ett generellt mått på politiskt förtroende (ett index baserat på förtroende för centrala institutioner som regering, riksdag, de politiska partierna och kommuner) samt ett särskilt index för myndighetsförtroende (bestående av förtroende för Naturvårdsverket, Havs- och Vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Energimyndigheten och Jordbruksverket). Sociala normer mäts genom ett additivt index (sammanslagning av flera variabler) som fångar hur starkt individen instämmer i förväntningar på att omgivningen accepterar tuffare miljöåtgärder. Två attityder kopplade till rättvisaspekten inom klimatpolitik är också centrala: inställningen till hur rättvis en klimatskatt respektive en klimatsubvention uppfattas vara av respondenten. Dessa mått är viktiga för att fånga upp motstånd eller stöd kopplat till klimatpolitikens fördelningsmässiga dimension. Även en fråga om vilket av de två problem-

områdena 'förändringar i jordens klimat' och 'minskad biologisk mångfald' som respondenten anser vara viktigast inkluderas.

Modellen kompletteras med socio-demografiska faktorer: kön, ålder, utbildningsnivå, inkomst och bostadsområde. Vi inkluderar även en indikator för individens generella prioritering mellan klimat och biodiversitet (binär), vilket gör det möjligt att analysera hur denna övergripande preferens samvarierar med stödet för specifika åtgärder. Tillsammans ger denna modell oss en förståelse för vilka faktorer som samvarierar med allmänhetens stöd till olika former av klimat- och miljöpolitik, och hur dessa attityder varierar mellan olika grupper i befolkningen. Deskriptiv statistik för dessa variabler redovisas i tabell 17 nedan.

Tabell 17. Deskriptiv statistik av oberoende variabler.

Oberoende variabel	Medelvärde	Standardavvikelse	Min	Max	N
Vänster-höger (omvänd)	3,10	1,17	1	5	2097
Klimatoro	3,24	0,86	1	4	2097
Politiskt förtroende (index)	2,68	0,85	1	5	2068
Myndighetsförtroende (index)	3,28	0,79	1	5	2031
Sociala normer (index)	4,38	1,49	1	7	2097
Rättviseaspekt: skatt	3,18	1,29	1	5	2097
Rättviseaspekt: subvention	3,50	1,14	1	5	2097
Prio: klimat vs biodiversitet (binär)	0,29	0,45	0	1	2097
Kön (binär)	0,48	0,50	0	1	2097
Ålder (kategorisk)	3,01	0,95	1	4	2097
Utbildning (kategorisk)	3,00	0,96	1	4	2097
Bostadsområde (kategorisk)	2,57	1,04	1	4	2097
Inkomst	4,30	1,78	1	9	2097

Kommentar: Vänster-höger: "Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala? 'Klart till vänster', 'Något till vänster', 'Varken till vänster eller till höger', 'Något till höger', 'Klart till höger.'" Klimatoro: "Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? 'Förändringar i jordens klimat.'" Politiskt förtroende – additivt index skapat av fyra frågeinstrument: "Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och myndigheter sköter sitt arbete? 'Regeringen', 'Riksdagen', 'De politiska partierna', 'Kommunerna.'" Myndighetsförtroende – additivt index skapat av fem frågeinstrument: "Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och myndigheter sköter sitt arbete? 'Naturvårdsverket', 'Havs- och Vattenmyndigheten', 'Skogsstyrelsen', 'Energimyndigheten', 'Jordbruksverket.'" Sociala normer, additivt index skapat av fyra frågeinstrument: "I vilken utsträckning instämmer eller instämmer du inte i följande påståenden: a) De flesta människor jag känner skulle acceptera tuffare miljöåtgärder, b) Mina vänner och min familj skulle acceptera tuffare miljöåtgärder, c) Människor som är som jag skulle acceptera tuffare miljöåtgärder, d) Majoriteten av medborgarna i Sverige skulle acceptera tuffare miljöåtgärder. Svarsskalan sträcker sig från 0 'Instämmer inte alls' till 7 'Instämmer helt'. Rättviseaspekt, skatt: "I vilken utsträckning anser du att det är rättvist att staten försöker påverka människors beteende genom att göra miljö- och klimatskadliga beteenden mindre attraktiva (t.ex. genom förbud eller skatter) där svarsskalan sträcker sig från -2 Mycket orättvist till +2 Mycket rättvist." Rättviseaspekt, subvention: "I vilken utsträckning anser du att det är rättvist att staten försöker påverka människors beteende genom att göra miljö- och klimatskadliga beteenden mer attraktiva (t.ex. genom subventioner, reseavdrag eller andra kostnadsänkningar och incitament) där svarsskalan sträcker sig från -2 Mycket orättvist till +2 Mycket rättvist." Prio, klimat vs biodiversitet: "Vilket av följande två problem anser du vara viktigast a) 'Förändringar i jordens klimat' b) 'Minskad biologisk mångfald'." Kön: "Är du: i) 'Kvinna' ii) 'Man'." Ålder: "Vilket år är du född; årtal?" Utbildning: Låg = upp till 'grundskola eller motsvarande, 9 år eller längre'; Medellåg = upp till 'gymnasium eller motsvarande, 3 år eller längre'; Medelhög = upp till 'högskola/universitet, kortare än 3 år'; Hög = upp till 'forskarutbildning'. Stadland: "I vilken typ av område bor du? i) 'Ren landsbygd', ii) 'Mindre tätort', iii) 'Stad eller större tätort', iv) 'Stockholm, Göteborg, Malmö'." Inkomst: "Ungefär hur stor, normalt sett, är din egen månadsinkomst före skatt (pension, studiemedel, ersättningar etc. ska räknas in)? i) 'Mindre än 10 000 kronor', ii) '10 000 – 19 999 kronor', iii) '20 000 – 29 999 kronor', iv) '30 000 – 39 999 kronor', v) '40 000 – 49 999 kronor', vi) '50 000 – 59 999 kronor', vii) '60 000 – 69 999 kronor', viii) '70 000 – 79 999 kronor', ix) 'Mer än 80 000 kronor'.

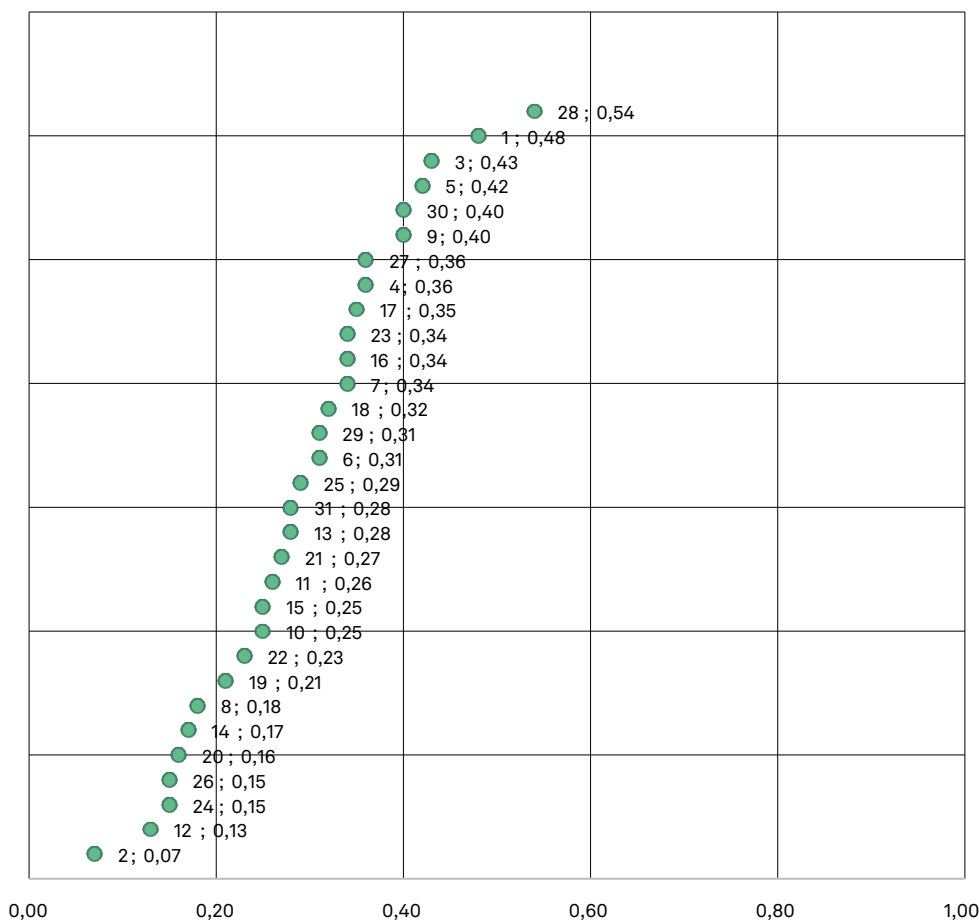
8. Hur väl modellen förklarar stödet för olika åtgärder

För att bedöma hur stark förklaringskraft vår modell har, redovisar vi här R^2 -värdet från varje enskild regression, där ett högre värde innebär att modellen bättre förklarar variationen i svaren. R^2 -värdet kan tolkas som den andel av variationen i stödet för respektive åtgärd som kan förklaras med hjälp av våra inkluderade variabler – det vill säga politiska attityder, rättvisepuffattningar, förtroende, normer och socio-demografi. Överlag visar analysen en stor variation i förklaringsgraden mellan olika policyförslag. Det högsta R^2 -värdet erhålls i frågan om höjd skatt på fossila bränslen, där modellen förklarar hela 54 procent av variationen ($R^2 = 0,54$), följt av höjd reduktionsplikt (0,48) och nybilsförsäljning med endast nollutsläppsbilar (0,43). Dessa resultat tyder på att inställningen till skattepolitik och omställningskrav på transportsektorn i hög grad är ideologiskt, normativt och värderingsmässigt präglade – med tydlig koppling till exempelvis klimatoro, rättvisepuffattningar och politisk orientering.

Samtidigt finns flera åtgärder där modellen uppvisar låg förklaringskraft, och de lägsta R^2 -värdena återfinns för frågor som reformering av reseavdraget (0,07) och utökat betesstöd till lantbrukare (0,13), vilket antyder att dessa frågor i högre grad kan bero på faktorer som inte fångas upp i vår modell – exempelvis praktiska överväganden, regionala erfarenheter eller partipolitisk mobilisering.

Flera frågor med stark koppling till klimatpolitikens styrmedel – såsom vindkraftssubventioner, köttskatt och industristöd för grön teknik – uppvisar R^2 -värden på eller över 0,4, vilket får anses som förhållandevis högt i sammanhang där mänskliga attityder undersöks. Samtidigt ligger flertalet frågor i spannet 0,25–0,35, vilket är rimligt och mer vanligt för surveydata av detta slag och tyder på att modellen fångar relevanta och meningsfulla förklaringsfaktorer, även om det fortfarande finns utrymme för andra influenser – exempelvis mediala diskurser, partipolitiska ställningstaganden eller mer specifika policykunskaper.

Sammantaget visar resultaten att vår uppsättning variabler har en god förklaringskraft för vissa typer av åtgärder – särskilt de som är mer ideologiskt laddade eller tydligt kopplade till ekonomisk klimatstyrning – medan andra frågor tycks vara mer kontextuellt bundna och svårare att fånga med en övergripande modell. Samtliga R^2 -värden redovisas i figur 5 nedan.

Figur 5. R²-värden från 31 analyser.

Kommentar: Figuren visar erhållna R²-värden från de 31 linjära regressionsmodellerna. I etiketterna visas först vilket frågeinstrument som avses, följt av tillhörande R²-värde. Lista på samtliga 31 styrmedel redovisas i tabell 10.

Vi går nu vidare med att närmare granska de tre policyförslag där vår modell uppvisar högst förklaringsvärde, samt de tre där förklaringsvärdet är lägst. Syftet är att illustrera hur modellens prediktiva kraft varierar mellan olika typer av åtgärder. Nedan presenteras regressionsresultaten för dessa sex fall.

De tre policyförslag som modellen förklarar bäst – höjd skatt på fossila bränslen, höjd reduktionsplikt och krav på nollutsläpp i nybilsförsäljningen – har alla R²-värden mellan 0,43 och 0,54. Det innebär att modellen förklarar mellan 43 och 54 procent av variationen i svaren. Gemensamt för dessa tre åtgärder är att de i hög grad relaterar till klimatpolitiska styrmedel riktade mot fossila drivmedel och transporter – ett område där opinionen verkar vara särskilt tydligt strukturerad.

I samtliga tre högförklarande modeller spelar politisk ideologi (vänster-höger), klimatoro och upplevd rättvisa i fråga om klimatskatt en tydlig roll. Respondenter som placerar sig mer till vänster, uttrycker större klimatoro och uppfattar klimatskatt som rättvist är mer benägna att stödja dessa åtgärder. Även uppfattningar om sociala normer har ett starkt och signifikant samband med stödet i dessa modeller, vilket indikerar att individens uppfattning om vad andra anser om styrmedel på klimatområdet påverkar det egna ställningstagandet. Förtroende för myndigheter och politiska institutioner har en mer varierande betydelse, men är i vissa fall, också relaterat till policyuppfattningen.

Tabell 18. Regressionsresultat för policyåtgärder med högst och lägst förklaringsvärde.

	Bäst			Sämst		
	(28) Höj skatten på fossila bränslen som är skadliga för klimatet	(1) Höja reduktionsplikten, d.v.s. utöka inblandningen av biodrivmedel i bensin och diesel	(3) Nybilsförsäljningen 2035 ska endast bestå av nollutsläppsbilar, dvs. elbilar	(24) Värna det svenska skogsbruket så att det kan bidra med produkter som ersätter fossila bränslen	(12) Utöka subventionerna till lantbrukare som låter djur beta ute och därmed gynnar artrikedomen	(2) Reformera reseavdraget så att alla transportslag gynnas lika
Vänster-höger (omvänd)	0,08*** (0,02)	0,11*** (0,03)	0,10*** (0,03)	-0,02 (0,02)	0,02 (0,02)	0,03 (0,03)
Klimatoro	0,19*** (0,04)	0,27*** (0,04)	0,19*** (0,04)	0,12*** (0,03)	0,11*** (0,03)	0,06 (0,04)
Politiskt förtroende (index)	0,09** (0,03)	-0,02 (0,04)	0,14*** (0,04)	-0,02 (0,03)	-0,09*** (0,02)	0,08* (0,04)
Myndighetsförtroende (index)	-0,02 (0,03)	0,22*** (0,04)	0,04 (0,04)	0,22*** (0,04)	0,13*** (0,03)	0,08 (0,05)
Sociala normer (index)	0,30*** (0,02)	0,30*** (0,02)	0,29*** (0,03)	0,04* (0,020)	0,05** (0,02)	0,11*** (0,03)
PB, skatt, rättvis	0,30*** (0,03)	0,17*** (0,03)	0,25*** (0,03)	-0,03 (0,02)	-0,02 (0,02)	-0,06 (0,03)
PB, subvention, rättvis	0,06* (0,03)	0,02 (0,03)	0,04 (0,03)	0,10*** (0,02)	0,06** (0,02)	0,07* (0,03)
Prio: Klimat vs biodiversitet	-0,11* (0,05)	-0,07 (0,06)	-0,20** (0,06)	-0,15** (0,05)	0,21*** (0,04)	0,14* (0,06)
Kön: Kvinna	0,11* (0,05)	0,21*** (0,05)	-0,17** (0,06)	0,17*** (0,04)	0,18*** (0,03)	0,04 (0,06)
Ålder 18–29 år	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]
Ålder 30–44 år	0,12 (0,09)	0,02 (0,11)	-0,04 (0,11)	-0,05 (0,09)	0,07 (0,07)	0,16 (0,13)
Ålder 45–60 år	0,26** (0,09)	0,10 (0,10)	0,07 (0,11)	-0,02 (0,09)	0,05 (0,07)	0,34** (0,12)
Ålder 60+	0,29*** (0,09)	0,13 (0,10)	0,09 (0,10)	0,05 (0,09)	0,11 (0,07)	0,47*** (0,12)

	Bäst			Sämst		
	(28) Höj skatten på fossila bränslen som är skadliga för klimatet	(1) Höja reduktionsplikten, d.v.s. utöka inblandningen av biodrivmedel i bensin och diesel	(3) Nybilsförsäljningen 2035 ska endast bestå av noll-utsläppsbilar, dvs. elbilar	(24) Värna det svenska skogsbruket så att det kan bidra med produkter som ersätter fossila bränslen	(12) Utöka subventionerna till lantbrukare som låter djur beta ute och därmed gynnar artrikedomen	(2) Reformera reseavdraget så att alla transportslag gynnas lika
Utbildning: låg	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]
Utbildning: medellåg	-0,18 (0,01)	-0,03 (0,11)	-0,03 (0,11)	0,04 (0,09)	0,14 (0,08)	-0,01 (0,11)
Utbildning: medelhög	-0,25** (0,01)	0,02 (0,11)	0,05 (0,11)	-0,00 (0,09)	0,06 (0,09)	-0,10 (0,12)
Utbildning: hög	-0,22* (0,01)	-0,04 (0,12)	0,05 (0,11)	-0,11 (0,10)	0,03 (0,09)	-0,18 (0,12)
Ren landsbygd	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]	[Ref. kat.]
Mindre tätort	-0,01 (0,06)	-0,03 (0,07)	0,14 (0,07)	0,03 (0,06)	-0,10* (0,05)	-0,03 (0,08)
Stad eller större tätort	0,21*** (0,06)	0,10 (0,07)	0,26*** (0,07)	0,04 (0,06)	-0,13** (0,04)	0,03 (0,08)
Sthlm/Gbg/Malmö	0,31*** (0,07)	0,17* (0,08)	0,37*** (0,08)	-0,00 (0,06)	-0,17*** (0,05)	-0,08 (0,09)
Inkomst	-0,01 (0,01)	-0,02 (0,02)	-0,02 (0,02)	-0,00 (0,01)	-0,03** (0,01)	-0,05* (0,02)
Konstant	-0,30 (0,20)	-0,42 (0,24)	-0,49* (0,23)	2,80*** (0,20)	3,29*** (0,18)	2,11*** (0,26)
N	1991	1919	1972	1964	1998	1748
R ²	0,54	0,48	0,43	0,15	0,13	0,07

Kommentar: För information om hur variablerna operationaliserats, se kommentar till tabell 17. Robusta standardfel. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

När vi vänder blicken mot de tre åtgärder som modellen har svårast att förklara – att reformera reseavdraget, öka betesbaserade lantbruksstöd och värna skogsbrukets bidrag till omställningen – sjunker R^2 -värdet drastiskt till mellan 0,07 och 0,15. Här är sambanden med de oberoende variablerna betydligt svagare, och modellen förmår inte fånga upp den variation som finns bland respondenternas inställning till dessa åtgärder.

En gemensam nämnare för de svagast förklarade modellerna är att de i högre grad rör sektor- eller landsbygdsspecifika frågor, där stödet möjligen präglas mer av specifika erfarenheter, intressen eller regionala villkor än av övergripande värderingar, ideologiska orienteringar eller klimatengagemang. Exempelvis spelar inte ideologi, klimatoro eller uppfattad rättvisa någon tydlig roll i modellen för reseavdraget, vilket antyder att opinionen kring denna fråga formas av andra faktorer – förslagsvis vardaglig transportpraktik, tillgång till kollektivtrafik eller upplevelser av rättvisa mellan stad och land.

Sammantaget visar resultaten att vår teoretiska modell har god förklaringskraft för flera av de mer generella och ideologiskt laddade klimatpolitiska åtgärderna, särskilt sådana som rör beskattning och reglering av fossila bränslen. Däremot uppvisar den klart svagare korrelationer med frågor som kopplar till biodiversitet och än mer så i fallen med tekniska åtgärder kopplade till sektorspecifika förutsättningar såsom att reformera reseavdraget.

9. Diskussion och slutsatser: Svenska folkets syn på klimatförändringar och biodiversitetsförluster

Här diskuterar och sammanfattar vi kort svaren på de tre frågor som väglett oss i föreliggande rapport. Låt oss börja med *hur svenskar värderar förändringar i jordens klimat och biodiversitetsförluster?* Svaren i vår enkät tyder på att respondenterna i vår undersökning hyser en omfattande och djupgående oro inför klimatförändringar och förluster av biologisk mångfald. Klimatfrågan engagerar brett. Hela 81 procent av respondenterna uppger att de är mycket eller ganska oroad. Biodiversitetsförluster följer strax efter, med 79 procent. Samtidigt uppvisar andra miljöfrågor, som försämrad havsmiljö och spridning av miljögifter, också höga orosiffror. Detta visar att miljöengagemanget är brett och inte isolerat till endast klimat- eller biodiversitetsfrågor.

Vi kan även konstatera att den oro som respondenterna uttrycker omfattar flera dimensioner. De känner en oro både vad gäller fysiska miljöförändringar och de samhälleliga konsekvenserna av miljöförstöring. Respondenterna uppger över lag miljömässiga skäl som mest betydelsefulla för sin oro, men också ekonomiska, sociala och rättvisaspekter spelar en tydlig roll. Detta tyder på att miljöproblemen ses som komplexa samhällsproblem snarare än isolerade och rena ekologiska fenomen. Till exempel kopplas klimatförändringar både till frågor om energiförsörjning, ekonomisk trygghet och social rättvisa.

Både oron och värderingar skiljer sig mellan olika samhällsgrupper. Äldre personer tenderar att vara något mer fokuserade på klimatfrågan, medan yngre generationer – i viss utsträckning – visar ett starkare engagemang för biodiversitet. Människor med högre utbildning rapporterar större oro, och kvinnor uppvisar över lag starkare oro än män. Det finns också geografiska skillnader, där stadsbor oftare prioriterar klimat, medan landsbygdsbor är mer benägna att engagera sig i biodiversitetsfrågor. Detta tyder på att miljöengagemanget i Sverige präglas av såväl universella som kontextuellt formade drivkrafter.

Vidare frågade vi oss *om områdena klimat och biodiversitet prioriteras olika och om det finns spänningar mellan dessa områden?* Trots den samlade oron för båda områdena tycks ändå klimatfrågan prioriteras högre av en tydlig majoritet. Det är 71 procent som anger att klimatförändringar är det viktigaste problemet, medan 29 procent uppger att biodiversitetsförluster är viktigast. Detta återspeglar nog även den globala uppmärksamhet som klimatfrågan fått och fortfarande får i media, politik och internationella avtal. Samtidigt utmanar denna prioritering bilden av

klimat och biodiversitet som sammanhängande problem – något som både FN och vetenskapen ofta lyfter fram.

Enskilda individers prioriteringar skiljer sig åt utifrån värderingsmässiga och demografiska faktorer. Ideologisk hemvist tycks spela roll. Personer med vänsterorienterade åsikter tenderar att prioritera klimat i högre grad, medan personer till höger på den politiska skalan lägger större vikt vid biodiversitet. Detta kan spegla skillnader i synen på markanvändning, statliga interventioner och synen på individens ansvar kontra marknadslösningar, något som vore intressant att undersöka närmare i framtida forskning. Som tidigare nämnts har vi enbart utgått från en ganska trubbig vänster-högerdimension, och det är möjligt att en något mer nyanserad bild hade framträtt om vi även fångat ideologiska ställningstaganden utifrån den så kallade GAL-TAN skalan. Utbildningsnivå, kön och boendeform korrelerar också. Högutbildade storstadsbor fokuserar på klimat, medan personer från landsbygd ofta värnar biologisk mångfald, särskilt där det rör sig om skogs- eller jordbrukslandskap.

Nu ska nog inte för stora växlar dras på det faktum att de flesta människor tycks prioritera området klimat framför biodiversitet. Vi ser att spänningar mellan klimat- och biodiversitetsmål tydligt manifesteras i mer konkreta policyfrågor. Respondenterna visar till exempel tydligt att de inte accepterar att skyddet av natur offras till förmån för mer rena klimatåtgärder. Ett exempel är gruvor. Medan gruvdrift kan vara nödvändig för klimatomställningen (exempelvis för batterimetaller), vill en majoritet ha en strikt miljöprövning för att säkra naturhänsyn. Detsamma gäller skogsbruket. Många föredrar skydd av biologisk mångfald framför ökad produktion av biomassa som t.ex. kan användas för produktion av fossilfria bränslen. Sådana målkonflikter är frågor som framtida forskning bör prioritera och förstå mer grundligt, både för att de är vetenskapligt intressanta, men också eftersom de kan utgöra en politisk utmaning och skapa snåriga beslutssituationer där politiker kan behöva vetenskapens hjälp för att orientera sig bättre. Det är exempelvis möjligt att det kan uppstå ett folkligt motstånd i samband med att nya gruvor öppnas, och att sådana konflikter inte enbart handlar om ett lokalt motstånd, utan kan engagera en bredare miljöengagerad opinion runt om i landet. När det gäller skogsfrågor tyder enkätresultaten på att det finns en opinion för ett mer hållbart skogsbruk och att dessa attityder delvis motiveras av biodiversitetshänsyn. Den här starka opinionen har ännu inte fått ett betydande inflytande på den förda skogspolitiken, vilket visar att allmänhetens åsikter inte alla avseende har relevans, eller ännu inte har mobiliserats och fått genomslag över den förda politiken. Vi vet från forskningen att allmänhetens uppfattningar i stor utsträckning påverkas av den allmänna debatten, och att politiker kan välja att gå före och med rätt avvägningar främja acceptans (Carmichael and Brulle 2017). På samma sätt kan motstånd främjas med liknande medel (Kim et al., 2024).

Vi noterar också exempel på möjliga synergier. Återställande av våtmarker och subventioner till ekologiskt jordbruk är åtgärder som både kan minska klimatutsläpp och stärka den biologiska mångfalden. Många svenskar visar stöd för dessa dubbelverkande insatser, vilket ger en viktig signal till beslutsfattare. Det finns sannolikt en efterfrågan på mer sammankopplad politik som undviker att ställa klimat och natur mot varandra. En rekommendation till myndigheter och politiska beslutsfattare är att lyfta fram och förklara i vilka avseenden olika politiska åtgärder kan ha positiv betydelse för båda områdena.

Slutligen frågade vi oss *om synen på klimat- och biodiversitetsstyrmedel skiljer sig åt och vad som i så fall kan förklara skillnader i denna syn?* Stödet för åtgärder för klimat och biodiversitet tycks skilja sig åt beroende på deras utformning, men också på hur de motiveras och uppfattas. Överlag är det tydligt att subventioner och stöd – alltså s.k. pull-åtgärder – uppskattas i betydligt större utsträckning än push-styrmedel såsom skatter och regleringar. Detta är något som visats tidigare i forskningen om klimatstyrmedel (Ejelöf m.fl. 2022), men vad vi kan se gäller detta oavsett om det handlar om styrmedel som riktar sig till klimat eller biologisk mångfald.

Stöd och motstånd till olika styrmedel kan delvis förklaras av hur de påverkar vardagslivet. Skatter, särskilt på konsumtion eller transport, upplevs sannolikt mer personligt belastande och orättvisa. Subventioner däremot uppfattas som gynnsamma och frivilliga och är ofta riktade till näringslivet snarare än direkt till hushållen. När ett styrmedel är mer avlägset från individens vardag, ökar acceptansen, men också om styrmedlet tydligt främjar något önskvärt snarare än bestraffar något negativt. Det mest populära styrmedlet är att subventionera betesmarker för att gynna artrikedom, medan exempelvis klimatskatt på livsmedel med hög klimatpåverkan (som rött kött) möter ett ganska starkt motstånd. Det ska tilläggas att det svarsutfallet för enskilda styrmedel ska tolkas med försiktighet eftersom respondenterna i enkäten svarar på ett stort antal frågor, och kan ha varierande kunskap om dess innebörder. Vissa frågor har också uppmärksammats politiskt och medialt under tiden innan enkäten genomfördes och det kan ha haft betydelse för hur respondenter svarar. Därför är det snarare generella tendenser och mönster i svaren som är relevanta, såsom skillnader mellan klimat- och biodiversitet.

Förtroendet för staten och dess institutioner har också betydelse. Hög tilltro till myndigheter som Naturvårdsverket och Jordbruksverket korrelerar med högre acceptans för även tämligen impopulära styrmedel. Däremot är tilliten till politiska institutioner som regering och riksdag allmänt sett relativt låg, vilket kan påverka viljan att acceptera olika politiska reformer. En rekommendation till politiska beslutsfattare och myndigheter är att det kan finnas ett värde i att använda och kommunicera miljöpolitik via trovärdiga aktörer, både när åtgärder ska utformas och genomföras.

Rättviseaspekter framstår som särskilt centrala. Många respondenter är kritiska till styrmedel som uppfattas påverka låginkomsttagare eller landsbygd negativt. Detta gäller särskilt klimatrelaterade skatter på transport och livsmedel. Styrmedel som uppfattas som rättvisa, exempelvis att alla samhällsgrupper bidrar proportionellt eller att utsatta grupper kompenseras, tycks möta högre acceptans. Det tyder på att upplevd rättvisa är en avgörande faktor i policyacceptans och detta är ett mönster som bekräftas av annan nationell och internationell forskning. En utmaning för både forskarsamhället och politiken är att fortsätta söka och identifiera styrmedel och i flera fall sannolikt även kombinationer av åtgärder som både kan leva upp till högt ställda krav på måleffektivitet och kostnadseffektivitet och som samtidigt uppfattas vara så rättvisa och acceptabla som möjligt. Vi skulle mot denna bakgrund rekommendera politiska beslutsfattare och myndigheter att verka för att utveckla och sprida kunskapen om hur miljöpolitiska styrmedel kan utvecklas som balanserar dessa krav. Det är också relevant att rikta mer uppmärksamhet åt biodiversitetsområdet där forskningen om attityder och ”policy-design” än så länge är mer begränsad. Vi ser också i våra resultat att det vi lärt oss om förklaringsfaktorer bakom attityder till olika klimatpolitiska åtgärder endast i begränsad utsträckning låter sig överföras till biodiversitetsområdet.

Kunskap om miljöfrågor spelar också in. Personer som skattar sig själva som kunniga inom miljö och klimat tenderar att vara mer positiva till alla typer av styrmedel, även de som kan uppfattas som mer kontroversiella. Detta kan möjligen tyda på att informationsinsatser och utbildning kan ha stor påverkan på acceptansen av olika styrmedel i framtiden. Samtidigt är det viktigt att kunskap kombineras med konkret förståelse för styrmedlens syfte och konsekvenser.

Resultaten i denna studie bygger på en enkät med ett urval av svenskar, och eftersom urvalet inte är helt representativt, finns det begränsningar i vilka generaliseringar som kan göras utifrån resultaten, i synnerhet då enkätstudier som denna ofta har relativt låg svarsfrekvens. Vi ser likväl ett stort värde i rapporten eftersom det tidigare sällan har gjorts en studie med en lika stor uppsättning styrmedel som både avser klimat och biodiversitet. Föreliggande rapport ger i detta avseende en tämligen detaljerad och nyanserad bild av hur svenskar förhåller sig till klimatförändringar och biodiversitetsförluster och styrmedel kopplade till dessa två områden. Klimatfrågan framstår som mest akut, men biodiversitetsförluster ses som nära besläktade och allvarliga. Rapporten tyder på att det finns en grundläggande vilja hos allmänheten att hantera båda frågorna samtidigt, men detta förutsätter att politiken inte skapar intryck av att det ena målet uppnås på bekostnad av det andra.

Tidigare forskning slår fast att styrmedel bör utformas med åtminstone tre nyckelfaktorer i åtanke: måleffektivitet, kostnadseffektivitet och legitimitet. Den sistnämnda – hur styrmedlet uppfattas bland befolkningen – kan ofta vara avgörande för huruvida en åtgärd går att genomföra och om den efterlevs, oavsett dess tekniska eller socio-ekonomiska fördelar. Här har myndigheter och beslutsfattare en viktig pedagogisk roll i att förklara varför en åtgärd behövs, hur den fungerar och hur den fördelar bördor och förtjänster.

Vad rapporten även visar är att den svenska opinionen inte är passiv i dessa frågor. Den tycks snarare vara reflekterande, engagerad och värderingsdriven. Om politiken kan svara mot detta engagemang på ett sätt som inte skapar målkonflikter, eller som får enskilda grupper att känna sig orättvist behandlade, tycks det finnas goda förutsättningar att genomföra klimatomställningen och samtidigt säkerställa en politik som bevarar och värnar den biologiska mångfalden.

10. Källhänvisning

Abdeta, D. (2022) 'Willingness to pay for forest conservation in developing countries: A systematic literature review', *Environmental and Sustainability Indicators*, 16, p. 100201. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.indic.2022.100201>

Allendorf, T.D. (2020) 'A Global Summary of Local Residents' Attitudes toward Protected Areas', *Human Ecology*, 48(1), pp. 111–118. Available at: <https://doi.org/10.1007/s10745-020-00135-7>

Bastos Lima, M.G. *et al.* (2021) 'Large-scale collective action to avoid an Amazon tipping point – key actors and interventions', *Current Research in Environmental Sustainability*, 3, p. 100048. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.crsust.2021.100048>

Bergquist, M. *et al.* (2022) 'Meta-analyses of fifteen determinants of public opinion about climate change taxes and laws', *Nature Climate Change*, 12(3), pp. 235–240. Available at: <https://doi.org/10.1038/s41558-022-01297-6>

Bergquist, M. (2024) 'Limiting support for environmental policies: Unfairness is a more critical barrier than cost and ineffectiveness', *Ambio* [Preprint]. Available at: <https://doi.org/10.1007/s13280-024-02074-9>

Carmichael, J. T., & Brulle, R. J. (2017). Elite cues, media coverage, and public concern: An integrated path analysis of public opinion on climate change, 2001–2013. *Environmental Politics*, 26(2), 232–252. Available at: <https://doi.org/10.1080/09644016.2016.1263433>

Dietsch, A.M., Teel, T.L. and Manfredo, M.J. (2016) 'Social values and biodiversity conservation in a dynamic world', *Conservation Biology*, 30(6), pp. 1212–1221. Available at: <https://doi.org/10.1111/cobi.12742>

Dimitrakopoulos, P.G. *et al.* (2010) 'Local attitudes on protected areas: Evidence from three Natura 2000 wetland sites in Greece', *Journal of Environmental Management*, 91(9), pp. 1847–1854. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2010.04.010>

Ejelöv, E. *et al.* (2022) 'Push, Pull, or Inform – an Empirical Taxonomy of Environmental Policy Support in Sweden', *Journal of Public Policy*, 42(3), pp. 529–552. Available at: <https://doi.org/10.1017/S0143814X21000271>

Ejelöv, E. and Nilsson, A. (2020) 'Individual Factors Influencing Acceptability for Environmental Policies: A Review and Research Agenda', *Sustainability*, 12(6), p. 2404. Available at: <https://doi.org/10.3390/su12062404>

FAO (2022) *Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework*, *Biodiversity*. Available at: <https://www.fao.org/biodiversity/kunming-montreal-global-biodiversity-framework/en> (Accessed: 6 November 2024).

Harring, N. & Jagers, S.C. (2025) *Minsta möjliga motstånd – en ESO-rapport om acceptans för klimatpolitiska styrmedel*. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2025:1, Stockholm.

Harring, N., Jagers, S.C. och Matti, S. (2019), “The Significance of Political Culture, Economic Context and Instrument Type for Climate Policy Support: a Cross-national Study”, *Climate Policy*, 19(5), s. 636–650.

Harring, N. and Jagers, S.C. (2018) ‘Why do people accept environmental policies? The prospects of higher education and changes in norms, beliefs and policy preferences’, *Environmental Education Research*, 24(6), pp. 791–806. Available at: <https://doi.org/10.1080/13504622.2017.1343281>

Hooghe, L., Marks, G., & Wilson, C. J. (2002). Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration? *Comparative Political Studies*, 35(8), 965–989.

Huber, R.A., Wicki, M.L. and Bernauer, T. (2020) ‘Public support for environmental policy depends on beliefs concerning effectiveness, intrusiveness, and fairness’, *Environmental Politics*, 29(4), pp. 649–673. Available at: <https://doi.org/10.1080/09644016.2019.1629171>

Jagers, S.C. *et al.* (2020) ‘On the preconditions for large-scale collective action’, *Ambio*, 49(7), pp. 1282–1296. Available at: <https://doi.org/10.1007/s13280-019-01284-w>

Junge, X. *et al.* (2009) ‘Swiss people’s attitudes towards field margins for biodiversity conservation’, *Journal for Nature Conservation*, 17(3), pp. 150–159. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jnc.2008.12.004>

Kim, J., Henry, E. A., Carter, J., & Soysal, Y. N. (2025). Globalization, populism, and climate skepticism: untangling varieties and pathways. *Environmental Sociology*, 1–23.

Michaelsen, P., Sundström, A. and Jagers, S.C. (2024) ‘Mass support for conserving 30 % of the Earth by 2030: Experimental evidence from five continents’, *Quality of Government Institute* [Preprint], (14).

Rico García-Amado, L., Ruiz Pérez, M. and Barrasa García, S. (2013) ‘Motivation for conservation: Assessing integrated conservation and development projects and payments for environmental services in La Sepultura Biosphere Reserve, Chiapas, Mexico’, *Ecological Economics*, 89, pp. 92–100. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2013.02.002>

Schenk, A., Hunziker, M. and Kienast, F. (2007) ‘Factors influencing the acceptance of nature conservation measures—A qualitative study in Switzerland’, *Journal of Environmental Management*, 83(1), pp. 66–79. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2006.01.010>

Siebert, R. *et al.* (2010) ‘Assessing German farmers’ attitudes regarding nature conservation set-aside in regions dominated by arable farming’, *Journal for Nature Conservation*, 18(4), pp. 327–337. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jnc.2010.01.006>

Steg, L., Dreijerink, L. och Abrahamse, W. (2006), “Why Are Energy Policies Acceptable and Effective?”, *Environment and Behavior*, 38(1), s. 92–111.

Sterner, T. (2007), “Fuel Taxes: An Important Instrument for Climate Policy”, *Energy Policy*, 35(6), s. 3194–3202.

UNFCCC (2015) *The Paris Agreement* / UNFCCC. Available at: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> (Accessed: 15 March 2022).

Vedung E. (1998), “Policy Instruments: Typologies and Theories”, i Bemelmans-Videc M.-L., Rist R. C. och Vedung E. (eds), *Carrots, Sticks and Sermons*. New Brunswick, NJ: Transaction, s. 21–58.

Yehle, L. *et al.* (2024) ‘Conservation for nature and wildlife’s sake: the effects of (non-)anthropocentric ethical justifications on policy acceptability’, *Journal of Public Policy*, pp. 1–23. Available at: <https://doi.org/10.1017/S0143814X24000266>

Denna rapport har finansierats av Naturvårdsverket. De slutsatser och synpunkter som presenteras i rapporten är författarens/författarnas och överensstämmer inte nödvändigtvis med Naturvårdsverkets ställningstagande.

Svenska folkets attityder till klimat- och biodiversitetspolitiken

Miljöengagemang, målkonflikter eller möjliga synergier

Denna rapport redogör för en studie om svenska folkets attityder till åtgärder och styrmedel som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och förhindra utarmningen av biologisk mångfald, baserad på enkätsvar från cirka 2 000 svenska respondenter. Resultaten visar att oron för både klimatförändringar och förluster av biologisk mångfald är djupgående och bred. Trots detta prioriterar en tydlig majoritet klimatfrågan framför biologisk mångfald, men det finns vissa skillnader mellan olika grupper i samhället. Vänsterorienterade individer och stadsbor prioriterar klimatfrågan, medan högerorienterade och landsbygdsbor i något högre grad värnar biologisk mångfald. Rapporten visar också att det finns såväl spänningar mellan de två policyområdena som synergier. När det gäller synen på styrmedel är stödet genomgående högre för subventioner än för skatter och regleringar, oavsett om det rör klimat eller biologisk mångfald. Rättvisaspekter är särskilt viktiga, och exempelvis är stödet lägre för styrmedel som upplevs belasta låginkomsttagare eller landsbygdsbor, medan förtroende för expertmyndigheter och självskattad miljökunskap samvarierar med högre acceptans. Sammantaget visar rapporten att det finns ett förhållandevis brett folkligt stöd för en ambitiös miljöpolitik, men att stödet förutsätter att styrmedlen utformas på ett sätt som upplevs rättvist och undviker målkonflikter mellan klimat och biologisk mångfald.

Havs
och Vatten
myndigheten